תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר מועד

נועם ירושלמי על סוכה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על סוכה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ו 7
הלכה יא 8
פרק ב 11
הלכה ז 11
פרק ג 17
הלכה א 17
הלכה ד 23
הלכה ה 24
פרק ד 25
הלכה ב 25
הלכה ג 27
הלכה ה 28
הלכה ו 31
הלכה ז 39

פרק א

הלכה א

קטע ד

ר' הושעי' בעי הביא נסר ונתנו ע"ג חולי' של עמוד פשיטא אם ימוד מן הנסר יש כאן כ' אמה (והוא ט"ס וצ"ל אין כאן כ' אמה) אם ימוד מן הקרקע יש כאן כ' אמה (כצ"ל) מה את עביד לי' כאויר פסול כסכך פסול אין תעבדיני' כאויר פסול פוסל בשלשה טפחים אין תעבדיני' כסכך פסול אינו פוסל אלא בד' אמות (פי' דמיבעי' לי' אם הניח נסר בסוכה ומן הנסר אינו גבוה למעלה מכ' ומשאר הסוכה הוא גבוה למעלה מכ' אמה. וע"כ מיבעי' לי' אם הוא כסכך פסול ופוסל בד' טפחים או בד' אמות או שהוא כאויר ופוסל בג' טפחי') (והוא כמו שכתבו התוס' בסוכה (ד' ט') מה שנחלקו רש"י ור"ת בסוכה שתחת סוכה דלרש"י אם סוכה העליונה למעלה מעשרים פוסל התחתונה אבל ר"ת סובר דאפי' העליונה למעלה מעשרים אמה לא מיפסיל התחתונה ולא חשיב כסכך פסול לפסול התחתונה ויש לחלק) ודו"ק:

וע"ז אומר ר' יוסי ב"ר בון בשם חזקי' מפני מה אמרו סכך פסול אינו פוסל אלא בד' אמות שלא בא אלא להיתירה של סוכה (פי' הק"ע שלא בא אלא להיתירה של סוכה דה"ל דופן סוכה דאמרינן דופן עקומה ואף סכך זה מן הדופן) והפ"מ כתב ר' יוסי ב"ר בון כו' אגב דאירי בסכך פסול מייתי הא דחזקי' דקאמר טעמא מפני מה אמרו כו' שלא בא אלא להיתירה של סוכה כלומר שלא בא הסכך פסול לפסול אלא לפי שיעור היתירה של סוכה דקסבר כמ"ד שיעור הכשר סוכה בד' אמות שיעור הכשירה כך שיעור פיסולה עכ"ל. והנה דבריהם דחוקים למאוד:

ע"כ נראה לי שהפי' הוא הא דאמר ר' יוסי ב"ר בון בשם חזקי' מפני מה אמרו סכך אינו פוסל אלא בד' אמות שלא בא אלא להיתירה של סוכה.

[**והוא** כמו דאמרינן בב"ב (דף קס"ב) הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול פחות מכאן כשר היו ארבעה וחמשה עדים חתומין על השטר נמצא אחד מהם קרוב או פסול תתקיים עדות בשאר מסייע ליה לחזקיה דאמר חזקי' מילאוהו בקרובים כשר ואל תתמה שהרי אויר סוכה פוסל בשלשה סכך פסול פוסל בארבעה פי' שאל תתמה שאף שאם הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול אעפ"כ אם מילאוהו בקרובים כשר אל תתמה ע"ז שאף בסוכה הדין כן שאויר פוסל בשלשה ואם מילאוהו בסכך פסול כשר עד ארבעה וה"נ שאף אם הרחיק שני שיטין מן הכתב פסול אעפ"כ אם מילאוהו בקרובים כשר: והכי איתא בירושלמי (פ"א דגיטין ה"ד) שטר שחתמו בארבעה עדים ונמצאו שנים

הראשונים קרובים או פסולים כשר ותתקיים העדות בשאר ויעשה כהרחק עדות ויהא פסול (פי' דאמאי הועיל המילוי של עדים פסולים ויעשה כהרחק עדות פי' כהרחק שני שיטין ויהא פסול ומשני לית יכיל דאמר ר' יסא בשם ר' ירמיה פסולין אין נעשין כהרחק עדות שלא באו אלא להכשירו שלשה טפחים (פי' מחמת שלא באו העדים להעיד לא אמרינן בזה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה משום שלא באו אלא להכשירו של ג' טפחים פי' שלא יהיו מרוחקין שני שיטין מן הכתב והכי אמרינן (בפ"ט דגיטין ה"ז) מיחלפא שיטתיה דר' בא תמן אמר ר' בא בשם ר' ירמיה עדים פסולים אין נעשין כהרחק פדות שלא בא אלא להכשירו של גט כו']:

וע"ז אומר אהא דאמר ר' הושעי' בעי אם הביא נסר ונתנו על גבי חולי' של עמוד פשיטא אם ימוד מן הנסר אין (כצ"ל) כאן כ' אמה אם ימוד מן הקרקע יש כאן (כצ"ל) מה את עביד לי' כאויר פסול כסכך פסול אין תעבדיני' כאויר פסול פוסל בג' טפחים אין תעבדיני' כסכך פסול אינו פוסל אלא בד' אמות וא"כ קא מיבעי' לי' דסכך שהוא למעלה מעשרים אם יש לו הדין של סכך פסול וא"כ פוסל בד"א ואם יש לו הדין של אויר פוסל בג' טפחים וע"ז אומר ר' יוסי ב"ר בון בשם חזקי' מפני מה אמרה סכך פסול אינו פוסל אלא בד' אמות שלא באו אלא להיתירה של סוכה (פי' דמקשה דאיך יוכשר ע"י סכך פסול כיון דאויר פוסל בג' א"כ איך יוכשר ע"י סכך פסול עד ד' אמות ע"ז אומר שההכשר של סכך פסול הוא רק שלא יהי' הסוכה מופסקת ע"י אויר ואויר פוסל בג' טפחים ע"כ אם ממלאים אותן בסכך פסול וא"כ ממלא את האויר ולא הוי הפסק ע"כ אינו פוסל אלא בד"א. והא דאמר חזקיה הכא בירושלמי הוא כמו דאמרינן בש"ס דילן בב"ב (דף קס"ב) מסייע ליה לחזקיה דאמר חזקיה מילאוהו בקרובים כשר ואל תתמה שהרי אויר פוסל בשלשה סכך פסול פוסל בארבעה וא"כ כיון דכל הטעם דאויר פסול אינו פוסל רק בד"א יותר מאויר הוא מחמת שסותם וממלא את האויר ואם כן למעלה מכ' כיון דלא שנית בו עיני' אם כן הוי ודאי כאויר ופוסל בשלשה]:

וע"ז אומר אמר ר' מיישא ותמיה אנא היך רב הושעי' צריכה לי' ופי' דמאי מיבעי' לי' אם הסכך שהוא למעלה מעשרים הוי כסכך פסול או כאויר דאם הוא אויר פוסל בשלשה דמאי נ"מ כיון שהוא יושב על הנסר א"כ הוא באויר מחיצות של תוך כ' דתנינן תמן המשלשל דפנות מלמעלה למטן אם גבוה מן הארץ ג' טפחים פסולה ואמר ר' בא בר ממל בשאינו יושב ואוכל בצלן של דפנות אבל אם הי' יושב ואוכל בצלן של דפנות כשר וא"כ ה"נ הרי ממקום שיושב אין כאן כ' וא"כ הוא כשר כו' וע"ז משני ולא דמי כרמלית

היא אינה לא רשות היחיד ולא רשות הרבים: ברם הכא התורה אמרה בסוכות תשבו מקרקע סוכה את מודד כ' אמה:

והנה מהירושלמי הזה יש לדחות ראי' הרמב"ן והובא ברא"ש בפ"ק דסוכה שהוכיח דהלכ' הוא דבאמצע פסול סכך פוסל בד' טפחים דלרב דאמר בין באמצע בין מן הצד בד' אמות א"כ טעמא לאו משום דופן עקומה דהא אפי' באמצע דליכא למימר דופן עקומה הוי נמי שיעורו בד' אמות כדאמר בגמ' כו' הילכך ע"כ הילכתא כמ"ד באמצע בד' ומן הצד בד"א משום דופן עקומה דסוגי' דכולי הגמ' דאמרו דופן עקומה דאמרינן בריש מכילתין מאי קמ"ל דאמר דופן עקומה תנינא כו' ואמרינן נמי (ד' ו') כי גמירי הלכתא לגוד ולבוד ודופן עקומה כו' והר"ן כתב שאין ראיתו מכרעת וכמו שכתב בחידושיו.

ולי נראה דאיפשר לומר לענין שאם היה הסכך למעלה מעשרים ועמוד בתוכו דאעפ"י דאין סכך פסול פוסל אלא בארבע אעפ"כ סכך שהוא למעלה מעשרים הוי כאויר כיון דלא מתחזי ופוסל בג' טפחים כמו אויר כמו דאמר הכא בירושלמי מפני מה אמרו סכך פסול אינו פוסל אלא בד' שלא בא אלא להיתירה של סוכה אבל אי אמרינן דופן עקומה אעפ"י שכתב רש"י שבאויר לא שייך דופן עקומה דהא הרחיק את הסיכוך מן הדפנות ג' טפחים פסולה ומפני שדופן עקומה שאנו רואים שהסכך הוא מן הדופן והדופן עקומה א"כ יש לומר אף בלמעלה מעשרים דופן עקומה דהא מ"מ יש כאן סכך. וכן אמרינן בש"ס דילן בסוכה (דף ד') היה גבוה מעשרים אמה ובנה בה איצטבא כו' ומן הצד אם יש משפת איצטבא לכותל ד"א פסולה פתות מארבע אמות כשירה מאי קמ"ל דאמרינן דופן עקומה תנינא מהו דתימא התם הוא דחזי לדופן אבל הכא דחזי לדופן אימא לא קמ"ל וא"כ יש נ"מ לענין דופן עקימה ויש לדחות ודו"ק):

קטע יז

שם ראשי פסל היוצאין מן הסוכה נידונין כסוכה ר' חונה בשם רבנן דתמן ובלבד על פני כולה ר' יעקב בר אחא ר' יסא ר' יוחנן בשם ר' הושעי' ואפי' כנגד הדופן.ר' יעקב בר אחא ר' חייא כו' ואפי' שלא כנגד הדופן. על דעתי' דר' יסא ניחא על דעתי' דר' חייה בר בא מה היקלתה בה חמתה מרובה מצילתה והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נרא' דצריך לומר ר"י ב"א ר' יסא כו' ואפי' שלא כנגד הדופן פי' אם פסל היוצא מן הסוכה אפי' יותר מן הדופן נידון נמי כסוכה וא"כ יש חידוש דפסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה ואפי' שלא כנגד הדופן ועיין בסוכה (ד' י"ד) דמשמע דאמרינן פסל היוצא מן הסוכה ואפי' יותר מן הדפנות וכמו דאיתא שם לא הכא במאי עסקינן כגון דאנחה אפומא דמטללתא דעייל תלתא לגיו ואפיק חד לבר דה"ל פסל היוצא מן הסוכה וכל

פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה ופירש"י אפומא דמטללתא שאין שם דופן כו' ואע"ג דלא עייליה כוליה לתוך חלל דפנות הצדדים פסול דההוא טפח דאבראי מיחשב נמי כי סוכה דאלו סכך כשר הוי מותר לישן שם ויוצא ידי סוכה דאמרינן לקמן פסל היוצא מן הסוכה כה"ג נידון כסוכה] ר' יעקב ב"א ר' חייא ואפי' שלא כנגד הדופן (צ"ל) ר' חייא כו' וכנגד הדופן וע"ז אומר על דעתי' דר' יסא ניחא שזהו חידוש דפסל היוצא מן הסוכה הוא אפילו שלא כנגד הדופן על דעתי' דר' חייא ב"ר בא מה היקלתה בה (פי' על דעתי' דר' חייא בר בא שהוא אומר דדווקא כנגד הדופן א"כ מה היקלתה בה א"כ מהו החידוש) והוא כמו שכתב הרא"ש (ד' י"ט) דמיירי בשעשה שתי המחיצות של הצדדין ארוכות אע"פ שהי' די לו בז' טפחים בא' מהם וזה מוכיח שרוצה לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות ודופן אחת הנמשכת עם הפסל לאו מן הסוכה הוא אלא בפני עצמו קאי שאין לו אלא דופן אחת ואפ"ה נידון כסוכה אבל בלא"ה לאו חידוש הוא כיון דהלכתא היא דשלישית אפי' טפח א"כ אין זה חידוש אם הוי כדופן הנמשך בסוכה וע"כ אומר הירושלמי מה היקלתה בה פי' מה היקל בה ואיפשר שאומר ע"ז חמתה מרובה מצילתה (פי' וכמו דאמרינן בסוכ' (שם) רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לסוכה שרובה צילתה מרובה מחמתה ומיעוטה חמה' מרובה מצילתה) והא דלא משני כר' הושעי' לא נצרכה אלא לסכך פסול פחות משלשה בסוכה קטנה לענין שישנים תחתיו). והוא דלקמן בירושלמי (ה"ה) משמע דלרב המנונא דאמר כדבר מי שהוא פוסל כאן פוסל כאן פי' דפסול בין אם מונח לאורך או לרוחב ומקשה ע"ז מהברייתא סוכה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו והביא נסר (כצ"ל) ויצרף (צ"ל) וצירף ממנו ג' טפחים ונראה לי שצריך להגיה וצירף ממנו פחות מג' טפחים כשר דג' טפחים סכך פסול פוסל בסוכה קטנה ומקשה מזה לרב המנונא ומשני אלא כן אנן קיימין לאורך ואיפשר שלא ישן תחתיו אלמא דלרב המנונא לשיטת הירושלמי אם צירף סכך פסול אפ"ה בעינן שלא ישן תחתיו וע"כ לא משני דפסל היוצא מן הסוכה כמו דמשני רב הושעיה בבבלי (דף י"ט) ולקמן יתבאר עוד בזה:

הלכה ו

קטע ג

שם (ה"ז) חיננא בר שלמי' בשם רב קצר לסכך אין לו ידות קצר לסכך וחישב עלי' למאכל בא במחשבה קצר למאכל וחישב עליהן לסכך אחרים אומרים עד שיהא הקש רבה על האוכל ועל היד. רב כהדא דאחרים מה אנן קיימין קצר לסכך והוכשרו ואמר לכשיעשו מצותן אחזירם לגורן צריכין הכשר פעם שני' או כבר הכשירן בידן:

והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בפירוש הירושלמי ולי נרא' (שנתחלפו השורות וצריך להגיה וכצ"ל]. חיננא בר שלמי' קצר לסכך אין לו ידות (פי' דהקוצר לסכך אין לו ידות לקבל טומאה וע"כ לא בעינן רק שיהי' הסכך רבה על האוכלין ולא על הידות) אחרים אומרים עד שיהא הקש רבה על האוכלין ועל היד וע"ז אומר רב כהדא דאחרים (פי' ששואל אם יכולים ליישב הא דאמר רב דהקוצר לסכך אין לו ידות כאחרים ולא יהא פליג על אחרים וכמו דאמרינן בסוכה (דף י"ג) רב מנשיא בר גדא אמר רב הונא הקוצר לסכך אין לו ידות כו' נימא דרב כו' תנאי היא דתני' סוכי תאנים ובהן כו' אם פסולת מרובה על האוכלין כשירה ואם לאו פסולה אחרים אומרים עד שיהו קשין מרובין על הידות ועל האוכלין מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר יש להם ידות ומר סבר אין להם ידות כו' לרב כו' מי לימא תנאי היא וע"ז אומר בירושלמי ג"כ רב כהדא דאחרים:

ובכאן צריך לגרוס מה אנן קיימין קצר לסכך וחישב למאכל בא במחשבה והוא כמו דמשני בש"ס דילן (ד' י"ג) אמר לך ר"מ דכ"ע סברי הקוצר לסכך אין לו ידות והכא במאי עסקינן שקצרן לאכילה ונמלך עליהם לסיכוך (פי' ובהא סברי אחרים דהקוצר לסכך יש לו ידות אי קצצן לאכילה מ"ט דרבנן וכ"ת קא סברי רבנן כיון דנמלך עליהם לסיכוך בטלה לי' מחשבתו ומי בטלה לי' מחשבתו בהכי והתנן כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה

וע"ז אומר הירושלמי מה אנן קיימין (פי' על הדא דפריך ורב כהדא דאחרי' (פי' אם נוכל ליישב דרב לא יחלוק על אחרי') וע"ז אומר מה אנן קיימין (פי' איך נוכל ליישב אם דפליגי בקצר לסכך וחישב למאכל אם כן מאי טעמא דרבנן) קצר למאכל וחישב עליהם לסכך ופי' והוא כמו דמשני בש"ס דילן כגון שקצצן לאכילה ונמלך עליהם לסיכוך) ע"ז אומר קצר למאכל וחישב עליהן לסכך (פי' בתמי') דודאי אינו עולה מטומאתן אלא בשינוי מעשה) וע"ז משני קצר לסכך והוכשרו ואמר לכשיעשו מצותן אחזירם לגורן צריכין הכשר פעם שני' או כבר הכשירן בידן ובהא קא מיפלגי דלת"ק כיון שכוונתו לסכך אעפ"י שחישב שאח"כ יחזרו לגורן אין להם ידות ולא פליגי אלא באם אמר לכשיעשו מצותן אחזירם לגורן ובש"ס דילן משני בשינוי' אחרינא ודו"ק:

הלכה יא

קטע ב

שם (ה"א) מהו לישן תחתיו התיב ר' יצחק בר אלישיב הרי טיט הנרוק משלים במקוה ואין מטבילין בו והכא משלים בסוכה ואסור לישן תחתיו [הנה התוס' בסוכה (ד' י"ט) הכריעו מהירושלמי דאויר פחות מג' אין ישנים תחתיו כפירש"י והנה התוס' תמהו שם

על פירש"י דכל מקום חשבינן אויר פחות משלשה כסתום ע"י לבוד ולא דמי לסכך פסול פחות מג' דאין שייך לעשותו כסתום בסכך כשר מאחר דיש בו סכך פסול וע"כ כתבו דנראה כספרים דגרסינן התם אויר מצטרף וישנים תחתיו וזה מצטרף ואין ישנים תחתיו כו' עיין שם אלא שהכריעו מהירושלמי דאויר פחות מג' אין ישנים תחתיו:

ולי נראה דאיפשר לומר דאין משיטת הירושלמי ראיה לשיטת הש"ס דילן דהירו' לטעמי' אזיל בדין לבוד וכמו שביארתי הירושלמי בעירובין (פ"א ה"ט) מקיפין ג' חבלים זו למעלה מזו ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו ג' טפחים שיעור חבלים עובייין יותר על טפח שיהא הכל עשר טפחים אמר ר' זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר הא פחות מיכן לא ותני כן הביא דופן של שבעה טפחים והגביה מן הארץ פחות מג' כסתום אין את בעי מקשין הכין קשי' כו' והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בפירוש הירושלמי הזה והוא דחוק מאוד ע"כ נראה לי (שנתחלפו השורות והוא ט"ס וכצ"ל) הא פחות מיכן לא. אמר ר' זעירא לא אמר אלא בעשר וביותר מעשר והפי' הוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' ט"ז) אמר רב המנונא אמר רב הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד בעי רב המנונא בערב מאי אמר אביי ת"ש שיעור חבלים ועובייין יתר על טפח שיהו הכל י' טפחים ואי איתא למה לי יתר על טפח ליעביד פחות משלשה וחבל משהו פחות משלשה וחבל משהו פחות מארבעה וחבל משהו ותיסברא האי פחות מארבעה היכא מוקים ליה אי מוקים ליה תתאי הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה כו'. וע"ז אומר בירושלמי הא פחות מיכן לא (פי' דמקשה אמתניתין דאמאי תנן מקיפין ג' חבלים זו למעלה מזו וזו למעלה מזו כו' שיעור חבלים ועובייין יתר על טפח שיהו הכל עשר טפחים וע"ז פריך הא פחות לא ואמאי הא בפחות נמי סגי וכמו דמקשה הש"ס דילן דאי איתא דעומד מרובה על הפרוץ בערב נמי א"כ אמאי תנן שיעור והחבלים ועובייין יתר על טפח שיהו הכל עשרה טפחים ליעביד פחות משלשה וחבל משהו פחות משלשה וחבל משהו פחות מארבעה וחבל משהו וכן פריך בירושלמי הא פחות לא. וע"ז משני אמר ר' זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר פי' שלא אמרו דפחות מג' הוי לבוד והוי כסתום אלא לענין עשר וביותר פי' לעשר דבעינן מחצה שיהו עשרה וע"כ אם היה קנה פחות משלשה אמרינן דהוי לבוד והוי מחיצה וכן ליותר מעשר והוא כמו דאמרינן בפ"ק דשבת (ד' ט') כפאה על פיה שבעה ומשהו חייב ז' ומחצה פטור וכמו שפירש"י בד"ה אבל גבוה שבעה ומחצה והוא הדין לשני משהויין דפטור דכי מטא לפחות מג' סמוך לקרקע אמרינן לבוד במחיצתה והרי היא כמונחת נמצאו שוליה למעלה מעשרה ואינה נחה כלה ברה"ר וכן אמרינן בירושלמי (פ"י דשבת ה"ב) חזקיה אמר הוציא חבילה

מרה"י לרה"ר מה שלא הניחה ברה"ר היה ראשה למעלה מעשרה הואיל ואין כולה ניחה ברה"ר פטור אמר ר' שמואל בר רב יצחק הוציא קורה מרה"י לרה"ר עד שלא הניחה ברה"ר נכנס ראשה לרה"י אחרת הואיל ואין כולה ניחה ברה"ר פטור וע"ז אמר ר' זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר (פי' דלא אמרו לבוד אלא במחיצה ד' ומשהו דאמרינן לבוד דהוי עשר. וכן ביותר מעשר דאמרינן לבוד דהיינו בזורק גופה או דהיינו שבעה ומחצה וע"כ כיון שהגיע לפחות משלשה נמצא שראשה למעלה מעשרה ואין כולה ניחה ברשות הרבים וע"כ פטור (ומה שכתבו התוס' דדוקא במחיצות אמרינן לבוד עיין שם והירושלמי קאמר בקורה ג"כ נתבאר ושם) בעירובין ודו"ק:

והא דקאמר ר' זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר אבל בדבר אחר לא אמרינן לבוד אע"ג דאמרינן לבוד בכל הדברים וכמו דאמרינן(פי"א דשבת ה"ה) ר' יעקב בר אחא בשם רב המנונא שכל ג' וג' שהן סמוכין למחיצה כמחיצה הן זהו לענין לבוד דאמרינן דכיון שהוא סמוך לגג הוי כגג:

וכה"ג אמרינן לבוד בכל אפי' בלא מחיצות וכמו שכתבו התוס' בשבת (ד' פ') בד"ה והעבירה דרך עליה וכתבו התוס' מפרש הרב דהוא הדין אפי' שלא דרך עליה אם העביר תוך שלשה לקרקע מצטרף וכן כתבו התוס' בכתובות (ד' ל"א) בד"ה רב אשי אמר כו' אי נמי כדרבא וכולי מילתא אשבת קאי כשצירף ידו למטה מג' דאע"ג דלא חשיבי לענין שבת הנחה אלא ע"ג מקום ד' איכא הכא חיוב שבת כשצירף ידו למטה מג' וקבלה וכן בירושלמי (פ"ח דגיטין) רב אדא בר אחוי לענין שבת שכל ג' שהם סמוכין למחיצה כמחיצ' דמי וזהו לראות כאילו הוא נח ע"ג קרקע או כמו שהוא סמוך למחיצה אבל לענין שיהא אויר כסתום הוא רק בעשר וביותר מעשר וכמו שביארתי בעירובין שם:

וע"ז אמר ר' זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר (פי' דמשני אמה שאומר תחילה הא פחות מכאן לא ולפי הגהתי שהגהתי תחילה) פי' ואמאי תנן שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח שיהא הכל עשרה טפחים הא פחות מיכן נמי והוא כמו שמקשה הש"ס דילן בעירובין (ד' ט"ו) אמר רב המנונא אמר רב הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד בעי רב המנונא בערב מאי אמר אביי ת"ש שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח שיהו הכל עשרה טפחים ואי איתא למה לי יתר על טפח ליעביד פחות משלשה וחבל משהו פחות משלשה וחבל משהו פחות מארבעה וחבל משהו ופריך ותסברא האי פחות מארבעה היכא מוקים ליה אי מוקים ליה תתאי ה"ל כמחיצה שהגדיים בוקעין בה אי מוקים ליה עילאי אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה אי מוקים ליה במיצעי

ה"ל עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות ושמעת מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד:

וע"ז הקשו התוס' בד"ה אי מוקי' ליה כו' וקשה להשר מקוצי דאכתי נעביד פחות מג' וחבל משהו ופחות משלשה וחבל משהו ופחות מג' וחצי וחבל משהו ופחות מג' וחבל חצי טפח ומשהו עיין שם והירושלמי מתרץ ע"ז דהא דאמרינן דפחות מג' כסתום לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר אבל לא לענין שיהא ממש כסתום שיהא כעומד ממש להיות עומד מרובה על הפרוץ זה לא אמרינן בפחות מג' דיהא כל כך כסתום וכן כתב הג"א הביאו המג"א באו"ח (סי' שס"ב) ועומד גמור מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד אבל אלו עומדים פרוצים הם אלא שעושים עומדים ע"י לבוד לא הוי עומד והירושלמי רוצה לומר דאפי' לענין עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת לא אמרינן דהוי כסתום וע"ז אמר ר' זעירא על הא דמקשה הא פחות לא. לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר וע"כ אומר דמהו לישן תחתיו (פי' באויר פחות מג' טפחים ע"ז אומר התיב ר' יצחק בן אלישיב הרי טיט הנדוק משלים במקוה ואין מטבילין בו והכא משלים בסוכה ואסור לישן תחתיו אבל לשיטת הש"ס דילן דנחשב כסתום אפי' להיות עומד מרובה על הפרוץ א"כ הוי כסתום ממש א"כ איפשר דמותר לישן תחתיו וסכך פסול גרע טפי דאין ישנים תחתיו כמו שכתבו התוספות ואין ראיה מהירושלמי ויש לדחות ודו"ק):

פרק ב

הלכה ז

קטע ב

ר"א אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לוכל בסוכה אחת ביום ואחת בלילה וחכמים אומרים אין לדבר קצבה חוץ מלילי יו"ט הראשון בלבד ועוד א"ר אליעזר מי שלא אכל בלילי יו"ט הראשון משלים בלילי יו"ט האחרון וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין וע"ז נאמר מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות:

ואמרינן בגמ' מ"ט דר' ליעזר נאמר כאן תשבו ונאמר להלן ופתח אוהל מועד תשבו יומם וגילה מה ישיבה שנאמר להלן עשה בה את הלילות כימים אף ישיבה שנאמר כאן נעשה בה את הלילות כימים ר"י בשם ר' ישמעאל נאמר ט"ו בפסח ונאמר ט"ו בחג מה ט"ו שנאמר בפסח לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות אף ט"ו שנאמר בחג לינה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות חברי' בעיי אומריהם (ט"ס וצ"ל אי מה) להלן עד שיכנסו למצה בתאוה וכא עד שיכנסו לסוכה בתאוה ר' זעירה בעי אי מה להלן עד

שיאכל כזית מצה וכא עד שיאכל כזית דגן בסוכה ר' הושעיא אומר כל ז' חובה. ר' ברכי' אמר פליגין רב אבונא אמר לא פליגין מה דאמר ר' יוחנן בשנתן דעתו מה דאמר ר' הושעי' בשלא נתן דעתו:

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה דאמאי קאי הא דא"ר הושעי' כל ז' חובה גם מה דקאמר מה דאמר ר"י כשנתן דעתו מה דא"ר הושעי' כשלא נתן דעתו והנה הק"ע פירש דר' הושעי' אמר כל שבעה חובה אף לרבנן לאכול כל יום בסוכה דאסור להתענות ביו"ט אלא בלילות פליגי ר"א ורבנן. ופירש בשנתן דעתו לצאת ידי סוכה באכילת לילה הראשונה תו לא צריך ובשלא נתן דעתו לצאת באכילת לילה הראשונה יש לו תשלומין כל שבעה וזה דוחק גם הפ"מ פירש כמו הק"ע עוד פירש שם דקאי הא דאמר ר' הושעי' כל ז' חובה אמצה וזה דוחק גם פירש שם דהא דאמר כאן בשנתן דעתו לאכול דהיינו שנתכוון לצאת ידי מצוה משום דמצות צריכות כוונה וכל זה הם דחוקים:

ע"כ נראה לי דפליגי אליבא דר"א דאמר דיש לו השלמה דאם לא אכל בלילי יו"ט הראשון משלים בלילי יו"ט האחרון. וקאי על הא דאמר ר' זעירא בעי אי מה להלן עד שיאכל כזית מצה וכא עד שיאכל כזית דגן בסוכה וא"כ אף דכזית אינו צריך סוכה ומותר לאכול כביצת עראי חוץ לסוכה אך הר"ן כתב ואע"ג דבשאר ימות החג כזית עראי הוא ורשאי לאוכלו חוץ לסוכה אפ"ה בלילה הראשון כיון שהכתוב קבעו חובה לאכלו בסוכה עשאו אכילת קבע:

והנה השעה"מ כתב דהא דאוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה היינו דוקא לשאר ימי החג אבל ביו"ט אפילו אכילת עראי חוץ לסוכה היינו כזית או כביצה אסורה והיינו טעמא משום דאכילת שבת ויו"ט עראי דידהו חשיבא קבע כיון דכתיב וקראת לשבת עונג וכההיא דאמרינן בביצה (ד' ל"ד) שבת קובעת למעשר והיינו טעמא משום דכתיב וקראת לשבת עונג ופירש"י דכיון דאכילה דידהו עונג קבע שאין בו עוד עראי אלא קבע כו' ואע"ג דהתם קאמר שבת קובעת מ"מ משמע דהוא הדין י"ט דיו"ט נמי איקרי שבת ומצוה לכבדו ולענג בשבת כו' עכ"ל. ובפרט לדברי ר"א שסובר בביצה (שם) דשבת קובעת למעשר אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר. וכמו דאיתא שם ר' אליעזר לטעמיה דאמר תרומה קבעה וכש"כ שבת דתנן כו' וא"כ אפילו כזית הוי קבע:

[**ואף** לפי מה שכתב שם השעה"מ דסעודת שמחת יו"ט הוי קבע דלא צריך שיעור ביצה אלא כזית לבד הוי קבע ואף דלדברי ר' אליעזר שסובר דשמחת יו"ט הוי רשות א"כ אי איפשר לומר דהטעם משום שמחת יו"ט (וכן כתב שם השעה"מ) אך לשיטת הירושלמי ניחא דאיתא בירושלמי (פ"ו דפסחים ה"ב) אמר ר' אליעזר ומה אם שחיטה שהוא משום

מלאכה דוחה את השבת כו' אמר לו ר' אליעזר מה זה יהושע מה ראיה רשות למצוה ואמרינן שם מה רשות (כצ"ל) לא כן תנינן המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות כו' אמר ר' ירמיה מהו רשות רצה בישל רצה לא בישל (פי' שיכול לענג את היו"ט בדברים אחרים שאין בו חילול יו"ט) וא"כ ר"א נמי סובר דשמחת יו"ט הוי מצוה לפי שיטת הירושלמי וע"כ הוי כזית קבע משא"כ חוה"מ כמו דאיתא בש"ע או"ח (סי' קפ"ח) דחוה"מ דינו כר"ח שאינו חייב לאכול פת וא"כ לר"א שסובר דאם לא אכל לילי יו"ט הראשון ישלים לילי יו"ט האחרון וכן יכול להשלים כל ימות החג וא"כ אם משלים בשאר ימות החג מה שלא אכל בלילי יו"ט לדברי ר' אליעזר פליגי בזה ר' יוחנן ור' הושעי' דלר' יוחנן שסובר בריש חגיגה דכל שבעה תשלומין לראשון א"כ יכול להשלים במה שאכל כזית בסוכה ואע"ג דכזית לא בעי סוכה והא דיוצא בלילה הראשון בכזית כמו דאמרינן שם ר' זעירא בעי אי מה להלן עד שיאכל כזית מצה וכא עד שיאכל כזית דגן בסוכה היינו או משום דשמחת יום טוב עושה קבע וכן קובעת למעשר וע"כ יוצא בכזית אבל אם לא אכל בלילי יו"ט ראשון אם יכול להשלים בשאר ימות החג בכזית זה תלוי בפלוגתא דר' יוחנן ור' הושעי' בריש חגיגה דאמרינן שם א"ר (וצ"ל) אמר ר' יוחנן כל שבעה תשלומין לראשון אמר ר' אילא מפסח השני למד ר' יוחנן כמה דר"י אמר תמן פסח שני תשלומין לראשון כן הוא אמר הכא כל שבעה תשלומין לראשון ר' הושעי' אמר כל שבעה חובה:

והנה אמרינן שם מה נפק מביניהון כו' בשאר הימים על דעתיה דחזקיה פטור על דעתי' דר' יוחנן ור' הושעי' חייב אף בטמא כן נטמא בשאר הימים על דעתיה דחזקיה פטור על דעתיה דר"י ור' הושעי' חייב: וביארתי (בפ"ג דמוע"ק) שנראה לי שיש (ט"ס בירושלמי וכצ"ל) אף בטמא כן נטמא בשאר הימים דהיינו שהיה תחילה טהור ואח"כ נטמא דלר' יוחנן שאומר דכל ז' תשלומין לראשון ע"כ אפי' נטמא אח"כ ואינו בר ביאה אעפ"כ כיון שהוא תשלומין לראשון יש לו כל הדין של יום ראשון וצריך להביא קרבן בשאר הימים וע"ז אומר על דעתיה דחזקיה ור' יוחנן חייב על דעתיה דר' הושעי' פטור כיון שאינו בר הבאה אח"כ]:

וכן כתבו התוס' בחגיגה (ד' ט') בד"ה כיון דלא חזי בראשון תו לא חזי בשני וכתבו וצ"ע אם היה פשוט בראשון וחיגר בשני מי אמרינן כיון דחיובא רמי עלי' בראשון תו לא פקע מיניה אע"ג דהשתא לא חזי או דילמא כיון דתשלומין זה לזה לר' הושעי' לאו מיחייב ומיהו כיון דהשתא לאו בר חיובא הוא לא מצי מייתי ליה הואיל ואינו בביאה לא הוי בהבאה. וא"כ משמע דמספקא להו רק לר' הושעי' שאומר דתשלומין זה לזה אבל

לר'יוחנן שסובר דכולן תשלומין דראשון ע"כ ודאי חייב ואף שהט"א הוכיח דלשיטת הש"ס דילן אפילו לרבי יוחנן שסובר דכולן תשלומין לראשון אעפ"כ אם אינו בר ביאה אחר כך פטור זהו לשיטת הש"ס דילן. אבל לשיטת הירושלמי לרבי יוחנן שסובר דכולן תשלומין דראשון חייב:

[**וכן** ביארתי בהירושלמי (פ"ב דחגיגה ה"ד) עורות של מי ר' טבי בשם ר' יאשיה אתפלגון ר' י חנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר של כל המשמרות רשב"ל אמר של אותו המשמר. וביארתי שם דלר' יוחנן כיון דהוי תשלומין לראשון וביו"ט הוי של כל המשמרות ע"כ אעפ"י שהתשלומין הוא בחול אפ"ה הוי העורות של כל המשמרות ורשב"ל פליג ע"ז וכן פליגי ר' יוחנן ורשב"ל בפ"ד דתענית) דר' יוחנן אמר דאמרו במוצאי שבת כשחרב בהמ"ק שירו של יום ורשב"ל אמר שירו של אתמול וביארתי שם דפליגי בזה דר' יוחנן סובר דשירו של יום היה שאמרו שירה על הנסכים והנסכים היו לתשלומין של קרבן שהקריב ביום רביעי וע"כ אמרו השירה של רביעי ושבת דהיינו וישב ה' עליהם את אונם וברעתם יצמיתם. וע"כ אמר שירו של יום היה ורשב"ל אמר שירו של אתמול היה משום שסובר דאף בנסכים דאמרינן דמביא אדם קרבן היום ונסכים למחר אעפ"כ צריך לומר השירה של יום שמקריבין בו הנסכים וא"כ כיון שהיה במוצאי שבת א"כ איך אמרו שירה של יום רביעי וע"ז אומר שירו של אתמול הי' ואילי' בעלמא הוא דנפל בפומיה

ובזה יתבאר הא דאמרינן הכא בירושלמי ר' הושעיא אמר כל ז' חובה (פי' דפליגי בזה ר' יוחנן ורשב"ל דלר' יוחנן יכול להשלים בשאר ימות החג דהיינו שיאכל כזית דגן ואע"פ דבחוה"מ לא הוי כזית קבע וא"כ איך יצא מידי סוכה והא כזית פטור מסוכה אך כיון שהוא לתשלומין דראשון דהיינו יו"ט וביו"ט יוצא בכזית דסעודת יו"ט הוי קבע וע"כ יוצא בחוה"מ נמי כיון שהוא לתשלומין של יו"ט יש לזה הדין כמו ביו"ט) וכמו שסובר ר' יוחנן דבראיה אף שנעשה חיגר אח"כ אעפ"כ יכול להביא אע"פ שנעשה בר פטור אח"כ ור' הושעיא שסובר דכל ז' חובה וע"כ סובר דכיון דנפטר אח"כ ואינו בר ביאה אינו יכול להביא וע"כ סובר נמי דכל ז' חיבה ואינו יוצא בכזית כיון דבימות החול לא הוי קבע וע"ז אומר ר' ברכי' אומר פליגין פי' דזה יהי' תלוי בפלוגתא דר' יוחנן ור' הושעיא אם שכולן תשלומין דראשון וע"כ יוצא בכזית ולר' הושעיא שסובר דכל ז' חובה ע"כ אינו יוצא בכזית וצריך לאכול שיעור יותר מכביצה כדי שיתחייב בסוכה:

וע"ז אומר ר' אבינא לא פליגין מה דאמר ר' יוחנן בשנתן דעתו מה דאמר ר' הושעיא בשלא נתן דעתו פי' שאומר דאין זה תלוי בפלוגתא דר' יוחנן ור' הושעיא כמו דפליגי בחגיגה דהתם פליגי אם הי' תחילה בר חיובא ואח"כ נעשה בר פטור דהיינו שהי'

חיגר ביום ראשון ונתפשט בשני או שהי' פשוט בראשון ונעשה חיגר בשני אבל הכא הגברא הי' תחילה בר חיובא ואח"כ בר חיובא רק דלא אכל בסוכה בלילה ראשונה וצריך להשלים בחוה"מ הא דאם יוצא בכזית או שצריך לאכול יותר מכביצה תלוי בזה דר' יוחנן שאומר דכולן תשלומין דראשון היינו שהיה בדעתו לאכול (פי' שתחילה רצה לאכול בלילה הראשונה אלא שאח"כ אירע לו אונס שלא אכל בלילה הראשונה וא"כ לא הי' חייב בדבר. ע"כ אם אוכל בתורת תשלומין יכול לאכול כזית משום דהוי כמקיים המצוה של אכילת סוכה בלילה הראשונה וע"כ יוצא בכזית נמי כמו שאם היה אוכל בלילה ראשונה:

וע"ז אומר הא דאמר ר' יוחנן כשנתן דעתו (פי' שרצה לאכול) (וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דמוע"ק) בשנתן דעתו לפנותו כמו בשעה שסתם הגולל הראשין רצה לפנותו וע"כ מונים לו משיסתם הגולל השני אבל אם לא נתן דעתו לפנותו פי' ואח"כ פינה אותו ע"כ מונים לו משיסתם הגולל הראשון) וכן הכא נמי שרצה לאכול אך שאירע לו איזה אונס ע"כ הוי התשלומין כמו בלילה הראשונה וע"כ יוצא בכזית ור' הושעיא שאמר כל ז' חובה בשלא נתן דעתו (פי' שלא רצה לאכול בלילה הראשונה וע"כ אע"פ שיש לו תשלומין לר"א אפ"ה לא הוי כמו שמקיים המצוה בזמנו וע"כ אין לו הדין רק של אותו היום ובחוה"מ לא הוי כזית קבע וע"כ אינו יוצא בכזית):

[**וכן** אמרינן בברכות (דף כ"ו) כולי יומא מצי ואזיל עד חצות יהבינן לי' שכר תפילה בזמנה מכאן ואילך שכר תפילה יהבי ליה שכר תפילה בזמנה לא יהביה ליה ואמרינן שם אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן טעה ולא התפלל מנחה מתפלל בערבית ב' ואין בזה משום דעבר יומו בטל קרבנו מיתיבי מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות מעוות לא יוכל לתקון זהו שביטל ק"ש של שחרית או ק"ש של ערבית כו' אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן הכא במאי עסקינן שביטל במזיד ואף דהתם אמרינן דאף שלא ביטל במזיד אעפ"כ שכר תפלה יהביה ליה שכר תפלה בזמנה לא יהביה ליה ובביטל במזיד אמרינן דאין לו תשלומין כלל. התם הוא דבאמת אין תשלומין לתפלה כיון דתפלה תיקנום כנגד תמידין וא"כ אם לא הקריב תמיד של שחר אין לו תשלומין וכן תמיד של ערבית אלא דבתפלה תיקנו חכמים שיהא לו תשלומין אפי טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית ב' ואין בזה משום עבר יומו בטל קרבנו וע"כ אין לו שכר תפלה בזמנו כיון שתפלה כנגד תמידין תקנום וע"כ אם ביטל במזיד אין לו תשלומין כלל כיון דמעיקרא כדינא אין לזה תשלומין כלל רק שחכמים תקנו שיהא לו תשלומין וע"כ אם ביטל במזיד אין לו תשלומין כלל אבל הכא דמדינא אית להו תשלומין לדברי ר' אליעזר. וע"כ יש נ"מ דאם

רצה לאכול רק שנאנס ע"כ כיון דהוא תשלומין דראשון ע"כ יהבינן ליה שכר דבזמנו. וע"כ יוצא בכזית כמו ביו"ט אבל אם רצה לאכול כלל אע"ג שמדינא יש לו תשלומין וכל דבר שיש לו תשלומין אפי' אם לא רצה לעשות המצוה במזיד וכמו גבי פסח שני אם היה מזיד בפסח ראשון יש לו תשלומין בפסח שני אך כיון שביטל במזיד ע"כ אינו רק בתורת תשלומין וע"כ אין לו הדין כמו ביום ראשון וע"כ אמר ר' אבינא דלא פליגין ר' יוחנן ור' הושעי' בזה ודו"ק:

ובזה יתיישב מה שהקשה הט"א בפ"ק דחגיגה (ד' ט') עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו וע"ז נאמר מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות וכתב הט"א וקשה לי מאי על זה נאמר דקאמר דכל מצות הקבוע להם זמן בעבר זמן ה"ל מעוות שאינו יכול לתקן וי"ל דמשמע להתנא דהני תרתי דקאמר קרא דה"ל מעוות ואינו יכול לתקון וגם חסרון שאינו יכול להמנות דסיפא דקרא מיירי בחדא מילתא והא ליתא אלא בחגיגה דכשעבר הרגל ולא הקריבו אע"ג שעדיין חייב להקריבו שהרי עבר על ב"ת בג' רגלים וכמה שכתבתי בסמוך מ"מ ה"ל מעוות שאינו יכול לתקן גבי מצות חגיגה כיון שלא הקריבו בזמן חגיגה ברגל ומ"מ עדיין מצות הקרבה דבהמה זו שהפריש ברגל לשם חגיגה עליו להקריבו לשם נדבה ואי המתין לה ולא הקריבה עד שמתה או נגנבה אינו חייב באחריותה ופקע מצות הקרבה מעתה לגמרי וה"ל חסרון שאינו יכול להמנות באותה בהמה עצמה והיינו כו' אלא קשה לי דבגמ' דסוכה (ד' כ"ז) תנן ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל ליל יו"ט ראשון ישלים ליו"ט אחרון וחכ"א אין לדבר תשלומין ועל זה נאמר מעוות כו' וחסרון כו' והתם מאי תרי גווני איכא דהא בליל יו"ט האחרון בטל מצותה לגמרי וא"כ מ"ש דלא נקט להאי קרא גבי שאר מצות הקבוע להן זמן עכ"ל:

ולפי מה שביארתי ניחא הא דתנן וחכ"א ע"ז נאמר מעוות לא יוכל לתקון (פי' שאומר בזה דודאי דלא מהני תשלומין אם אכל כזית אחר יו"ט הראשון כמו ביו"ט ראשון אבל אם אכל כדי אכילה יותר מכביצה שיש בו חיוב סוכה ה"א דמהני השלמה ע"ז אמרו חכמים וע"ז נאמר מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות פי' דלא מהני תשלומין כמו ביום הראשון וע"ז נאמר מעוות לא יוכל לתקון אלא אף חסרון לא יוכל להמנות שאפילו אכל יותר מכביצ' אעפ"כ לא מהני השלמה):

ועוד איפשר שלשיטת הירושלמי דקאמר לקמן מחלפא שיטתיה דר' אליעזר תמן הוא אומר ד' סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וכא אמר הכין. ומשני אמר ר' אחא למצוה הושווה (פי' אף דלא מהני השלמה למצות אכילת סוכה אעפ"כ למצוה הושווה להשלים מצות שמחת יו"ט דלשיטת הירושלמי לא חזר בו ר' אליעזר וע"ז אומר וחכמים אומרים

עליהם נאמר מעוות לא יוכל לתקון פי' על הא דקאמר תחילה דמשלים בשאר ימות החג בסוכה ועל מה דקאמר דמשלים בלילי יו"ט האחרון למצות סעודת יו"ט ע"ז אומר וחסרון לא יוכל להמנות]:

פרק ג

הלכה א

קטע ב

לולב הגזול והיבש פסול כו' הני ר"ח ולקחתם לכם משלכם ולא הגזול כו' מה פליגין בשגזלו משופה אבל אם גזלו ושיפהו דמים הוא חייב לו. גזל לולב מיכן והדם מיכן וערבה מיכן ואגדן נשמעינה מן הדא סוכה גזולה אית תניי תני כשירה ואית תניי תני פסולה ר' סימון בשם ריב"ל מאן דאמר כשירה בשגזל קרקע מ"ד פסולה בשגזל פסל ואיפשר שלא ייקשר במיישב מלמעלן רבנן דקיסרין בשם ר' יוחנן בין זה ובין זה פסולה איזו היא גזולה פסולה כל שהוא נכנס בתוך סוכתו של חבירו שלא מדעתו. כהדא גמליאל זוגא עבד ליה מטלא גו שוקא עבר רשב"ל אמר לו מאן שרא לך:

הנה הק"ע גריס רבנן דקיסרין בשם ר' יוחנן בין זה ובין זה כשירה והוא שלא יחלוק על שיטת הש"ס דילן דמכשרי שגזל קרקע משום דקרקע אינה נגזלת ועוד משמע מהא דקאמר איזו היא סוכה פסולה כל שנכנס בסוכתו של חבירו שלא מדעתו פי' הא דקאמר שנכנס לתוך סוכתו של חבירו שלא מדעתו כמו שכתבו התוס' והג"א דראובן שבנה בחצירו של שמעון שלא מדעתו ובא שמעון ותקף את ראובן והוציאו מסוכתו פסולה שאין עליו תורת שאולה כיון דלא קיימא ברשותו של ראובן כו' אך משמעות הירושלמי דמסיק כהדא גמליאל זוגא עבד ליה מטלא גו שוקא עבר רשב"ל א"ל מאן שרא לך משמע דחילק על שיטת הש"ס דילן דאמרינן בסוכה (ד' ל"א) ת"ר סוכה גזולה והמסכך ברה"ר ר' אליעזר פוסל וחכמים מכשירין אמר רב נחמן מחלוקת כשתוקף את חבירו והוציאו מסוכתו ור"א לטעמיה דאמר אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו אי קרקע נגזלת סוכה גזילה היא ואי נמי קרקע אינה נגזלת סוכה שאולה היא ורבנן לטעמייהו דאמרי אד יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא אבל גזל עצים וסיכך בהן ד"ה אין לו אלא דמי עצים והירו' חולק ע"ז דר' יוחנן סובר דבין זה ובין זה פסולה דאם גזל עצים ולא שינה בהם וכן אם גזל קרקע נמי אינו יוצא:

ולכאורה איפשר לומר דהירושלמי לטעמיה אזיל דס"ל דיאוש מועיל בקרקע וכמו שכתבו התוספות בסוכה ודף ל') בד"ה וקרקע אינה נגזלת שהביאו הירושלמי (ספ"ז

דכלאים) דפריך ויש קרקע נגזלת א"ר לוי אעפ"כ יש יאוש לקרקע וא"כ יש גזל בקרקע ואם נתייאשו הבעלים קנה הגזלן. וא"כ יש גזל בקרקע ולא דמי לשאולה. והא דאמר רב נחמן דמחלוקת בשתקף חבירו והוציאו מסוכתו דר' אליעזר לטעמיה כו' ורבנן לטעמייהו דאמרי אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא היינו משום דהש"ס דילן אזיל לטעמי' דס"ל דלא מהני יאוש בקרקע וכמו שהוכיחו מהך דב"ב (ד' מ"ב) מהא דמכר לו את הבית מכר לו את השדה אין מעיד עליה כו' וא"כ כיון דיש יאוש בקרקע אע"ג דרבנן סברי בב"ק (ד' קי"ז) דהגוזל מחבירו ושטפה נהר שאומר לו הרי שלך לפניך אפ"ה כיון דיכול להיות קנוי' לגזלן ע"י יאוש ע"כ הוי גזילה ועל כן פסול:

ועוד דרב נחמן אזיל לטעמיה שסובר דיאוש לא מהני כמו דאמרינן בב"ק (ד' ס"ח) איתמר המוכר לפני יאוש רב נחמן אמר חייב ורב ששת אמר פטור רב נחמן אמר חייב ומכרו אמר רחמנא דהא זבין ל"ש לפני יאוש ל"ש לאחר יאוש. רב ששת אמר פטור חיובו לאחר יאוש הוא דאהני מעשיו אבל לפני יאוש דלא אהני מעשיו לא מיחייב כו' אלמא שסובר ר"נ דיאוש לחוד לא קני וא"כ אינו קינה קרקע ביאוש. וכן הש"ס דילן סובר להלכה דיאוש לחודיה לא קני אבל לשיטת הירושלמי שסובר דיאוש לחוד קני וכמו שאבאר לקמן וסובר דבקרקע מהני יאוש ע"כ סובר דאפילו גזל קרקע נמי פסולה:

וע"כ אומר הירושלמי סוכה גזולה אית תניי תני כשירה ואית תניי תני פסולה ר' סימון בשם ריב"ל מ"ד כשירה בשגזל קרקע פי' כשגזל קרקע ואיפשר שסובר דיאוש לחודיה לא קני כמו דפליגי אמוראי בב"ק (ד' ס"ו) מאן דאמר פסולה כשגזל פסל משום דגזל פסל יש בזה גזל דאם נשתנית אינו יכול לומר הרי שלך לפניך וע"ז אומר ואיפשר שלא יקשר (פי' וא"כ קני ע"י שינוי) וע"ז משני במיישב מלמעלן (פי' שאינו קושר). רבנן דקיסרין בשם ר' יוחנן בין זה ובין זה פסולה (פי' שסובר ר' יוחנן דיאוש לחודיה קני ויש יאוש בקרקע וע"כ סובר דבין זה ובין זה פסולה (והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בב"ק (ד' מ"ו) לאחר יאוש מאי ר' יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור כו' וא"כ סובר ר' יוחנן דיאוש לחודיה לא קני והירושלמי סובר דר"י סובר דיאוש לחודיה קני:

ועוד יש להביא ראיה מהירושלמי דס"ל דיאוש לחוד קונה והוא מהירושלמי (רפ"א דביכורים) האריסים והחכירים כו' והגזלן אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך. ואמרינן בגמרא עד כדון בשגזל קרקע גזל זמורה ונטעה (פי' אם הוי כגזלן) וע"ז אומר ולא דמים הוא דחייב לו (פי' וא"כ קנינהו בשינוי מעשה וא"כ הוי כדידיה) עד כדון בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה (הוא ט"ס וצ"ל עד כדון בגזילה

שלא נתייאשו הבעלים ממנה) פי' בידוע שלא נתייאשו הבעלים א"צ להביא ביכורים ואפילו בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה: (פי' אפילו בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה ולשיטת הירושלמי יאוש כדי קני וא"כ צריך להביא ביכורים) סברין מימר מן הדא הרי אלו בתרומה ומעשר משא"כ בביכורים כלום צריכה לא בגזילה שלא נתייאשו הבעלים (הוא ט"ס וצ"ל שנתייאשו הבעלים) ממנה. אבל בגזילה שנתייאשו (הוא ט"ס וצ"ל שלא נתייאשו) הבעלים ממנה אפילו בתרומה לא עשה ולא כלום (פ' שמביא ראיה דביכורים א"צ הגזלן להביא אפילו אם נתייאשו הבעלים ממנה דמדתני הרי אלו בתרומה ומעשר משא"כ בביכורים (פי' שהגזלן חייב בתרומה ומעשר משא"כ בביכורים ואם בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה א"כ איך תורם הא תני הגנב והגזלן והאנס בזמן שהבעלים מרדפים אחריהם אין תרומתן תרומה ולא מעשרותן מעשר ולא הקדישן הקדש אם אין הבעלים מרדפין אחריהם תרומתן תרומה ומעשרותן מעשר והקדישן הקדש. ר' יוסי בשם ר' יוחנן לא זה תורם ולא זה תורם (פי' דשניהם אינם יכולים לתרום הבעלים מפני שאינו ברשותו והגזלן מפני שאינו שלו ר' אסי בשם ר' יוחנן אפי' הבעלים שתרמו אין תרומתן תרומה א"ר יוסי עד כדון אנו קיימין בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה וע"כ אינו מביא ביכורים פי' דהא דתנן דהגזלן אינו מביא ביכורים מיירי בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה וע"כ אינו מביא ביכורים אבל בגזילה שנתייאשו הבעלים אפילו בגזל קרקע (דבגזל זמורה ונטעה אמר בירושלמי שלמי דדמים הוא דחייב לו) מביא ביכורים וע"ז פריך וליידא מילה אין תנינן הרי אלו בתרומה ומעשר משא"כ בביכורים (פי' דא"כ דמיירי בלא יאוש איך תני הרי אלו בתרומה ומעשר דהא הגנב והגזלן אינם יכולים לתרום וע"ז משני איפשר לפירות לצאת בלא ביכורים איפשר (וצ"ל אי איפשר) לצאת בלא תרומה ומעשרות (פי' דבתרומה אע"פ שאינו יכול לתרום אעפ"כ הפירות הם טבל) ע"ז אומר שיש בתרומה ומעשר היינו שחייבים בתרומה ומעשרות שאי איפשר לפירות לצאת בלא תרומה ומעשר אבל בביכורים איפשר לצאת בלא ביכורים דבביכורים פטור לגמרי כיון דהגזלן פטור מביכורים ע"כ פטור לגמרי מביכורים. וע"ז אומר בירושלמי אבל בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה עד כדון צריכה (פי' דבגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה איפשר לומר דצריך הגזלן להפריש ביכורים):

וא"כ מוכח ששיטת הירושלמי דיאוש כדי קני אפי' בגזל קרקע. וכמו דאמר תחילה עד כדון בשגזל קרקע גזל זמורה ונטעה לא דמים הוא דחייב לו וגם שיטת הירושלמי הוא דלא כשיטת הש"ס דילן דבש"ס דילן אמרינן בב"ק (דף ס"ז) הגנב והגזלן והאנס הקדישן הקדש ותרומתן תרומה ומעשרותן מעשר ואמרינן התם דאיכא שינוי השם דמעיקרא

טבלא והשתא תרומה ולשיטת הירושלמי דאם אין הבעלים מרדפים אחריהם תרומתן תרומה משום יאוש לחודיה ולא כדמשני בש"ס דילן וא"כ מוכח דס"ל דיאוש לחודיה קני וכמו שביארתי ודו"ק):

ואיפשר לומר דרבנן דקיסרין אזלי לטעמייהו דהנה בספרי נחלת יהושע (סי' ז') הוכחתי דהירושלמי סובר דיאוש לחודיה קני דאיתא בירושלמי (פ"ב דקדושין) אית תניי תני מקדשין בגזילה ואית תניי תני אין מקדשין בגזילה כו' מאן דאמר מקדשין בגזילה בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה. מאן דאמר אין מקדשין בגזילה בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה. וביארתי שם דהירושלמי סבירא ליה דיאוש לחודיה קני עיי"ש שביארתי בארוכה:

עוד ביארתי שם הירושלמי (פ"ט דב"ק) חילפי אמר נשבע לו קודם הפסח אחר הפסח משלם לו חמץ יפה. אמר ר' מנא אזלית לקסרין כו' לר' חזקיה דדריש ליה משום ר' יעקב בר אחא. אין אית בר נש פליג על חילפי שאין משלם לו חמץ יפה. הכל מודים בחמץ שמשלם יפה וביארתי שם דכיון דס"ל להירושלמי דיאוש לחודיה קונה ע"כ ס"ל להירושלמי דגזל חמץ ועבר עליו הפסח ונשבע והודה דכיון שמתייאש דהא אינו יכול להוציא מידו שכבר נפטר על ידי שבועתו (ועיין שם מה שהבאתי הירושלמי פ"ב דקידושין) מאן דאמר מקדשים בגזילה שהוא יכול להוציא מידו מ"ד אין מקדשין בגזילה שאינו יכול להוציא מידו, וא"כ כיון שקנה קודם הפסח ע"כ א"י לומר לו הרי שלך לפניך ואף שביארתי בספרי נועם ירושלמי דטעמא של חילפי דאזיל לטעמיה בב"ק (ד' קיו) דאיתא שם והאמר אילפא שבועה קונה כו' מאי שבועה קונה כדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב מנה יש בידך והלה אומר אין לך בידי ונשבע ואח"כ באו עדים שפטור שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם כיון שקבלו הבעלים שבועה שוב אין משלמין ממון ע"כ כיון שקנה קודם הפסח והא שצריך לשלם חמץ יפה הוא מחמת שחייבה התורה בתשלומין כמו דאיתא בב"ק (ד' ק"ו) כל הודה כו' לא אמר רב דהא כתיב והתודה ואיתא בב"ק (ד' ס"ו) איתיביה רב יוסף לרבה גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך והאי כיון דמטא עידן איסורא ודאי מייאש ואי ס"ד יאוש קונה אמאי אומר הרי שלך לפניך כו' וה"נ כיון שקנה בשבועה לשיטת הירושלמי וכמו שביארתי ע"כ אינו יכול לומר הרי שלך לפניך וע"כ אמר חילפי נשבע לו קודם הפסח אחר הפסח משלם לו חמץ יפה עיין שם. אך כל זה לחילפי אבל למאן דפליג אחילפי ושבועה אינו קונה (כמו דסובר הש"ס דילן דלית הלכתא כרב כמו דאיתא בב"ק (ד' ק"ו) מכדי דרב לא סבירא

ליה משכוני נפשיה אדרב למה לך כו' אעפ"כ מודים בזה הדין והוא משום שסוברים דיאוש קונה אעפ"כ הכל מודים שמשלם לו חמץ יפה והוא משום דיאוש קונה:

וא"כ כיון שאומר דר' מנא אזיל לקיסרין ור' חזקיה קאמר דהכל מודים שמשלם לו חמץ יפה והוא משום דיאוש קונה וע"כ אומר הכא בירו' רבנן דקיסרין בשם ר' יוחנן בין זה ובין זה פסולה. פי' אפי' בגזל קרקע משום דיכול לקנות ע"י יאוש ומיירי קודם יאוש דקיי"ל כרבנן דר' שמעון בב"ק (ד' י"ד) דסתם גזילה לאו יאוש בעלים הוא וכמו דאמרינן בקידושין (דף נ"ב) לית דחש להא דר"ש דאמר סתם גזילה יאוש בעלים]:

ובזה יתבאר הא דאיתא בירושלמי (פ"ג דב"ק ה"א) דתני זה הכלל שהיה ר' יעקב אומר כל גזילה שהיא קיימה בעיני' ולא נשתנית מברייתה אומר הרי שלך לפניך והגנב לעולם משלם כשעת הגניבה והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד דלמה בגזילה אומר לו הרי שלך לפניך ובגניבה אמרינן דלעולם משלמין כשעת הגניבה אבל לפי מה שביארתי ניחא שפיר והוא משום דסתם גזילה לא הוי יאוש בעלים וע"כ כיון דלא קנה אומר לו הרי שלך לפניך משא"כ בגניבה כיון דסתם גניבה הוי יאוש בעלים וע"כ כיון שביארתי שהירושלמי סובר דיאוש לחודיה קני א"כ לא יכול לומר לו הרי שלך לפניך כמו שהוכחתי מהא דב"ק (ד' ט"ו) דפריך ואי ס"ד דיאוש קנה אמאי אומר לו הרי שלך לפניך כו':

אך שצריך לבאר הא דקאמר איזי היא גזילה פסולה כל שהוא נכנס לסוכתו של חבירו שלא מדעתו. א"כ לפי מה שביארתי אינו מדוקדק דהא קאמר תחילה רבנן דקיסרין בשם ר' יוחנן בין זה ובין זה פסולה וא"כ איך קאמר איזו היא גזילה פסולה. ע"כ נראה לי להגיה ואיזו היא גזולה פסולה לר"ש זה שנכנס בסוכתו של חבירו שלא מדעתו (פי' לשיטת הירו' שביארתי דס"ל דיאוש לחודיה קונה וא"כ לר"ש שסוב' דסתם גזילה הוי יאוש בעלי' א"כ אמאי פסול' וע"ז אומר בשנכנס לסוכתו של חבירו שלא מדעתו וא"כ לא מתייאש דהא לא ידע שנכנס לסוכתו של חבירו [והי' כתוב איזו היא גזילה פסולה לר"ש נכנס בתוך סוכתו של חבירו שלא מדעתו ונשתבש בדפוס מהא שהי' כתוב לר"ש והדפיסו כ"ש ואח"כ הדפיסו מבואר כל שהוא] וצ"ל לר"ש כמו שביארתי:

ובזה יתבאר תחילה הירושלמי מה פליגין בשגזלו משופה. אבל אם גזל ושיפהו דמים הוא חייב לו וכתב הק"ע מה פליגין כו' אך הא דקאמר בשגזלו משופה משמע דאלולב קאי וקשה מי איכא למ"ד דלולב הגזול כשר עכ"ל ולפי מה שביארתי ניחא שפיר דקאמר מה פליגין בשגזלו משופה ופליגי בזה ר"ש ורבנן דלר"ש דאמר דסתם גזילה יאוש בעלים הוא כשר וכמו דאיתא בסוכה (ד' ל') לעולם ביו"ט ראשון ולא מיבעי' קאמר לא מיבעי' שאול דלאו דידיה הוא אבל גזול אימא סתם גזילה יאוש בעלים וכדידיה דמי קמל"ן

ולרבנן שסובר דסתם גזילה לא הוי יאוש בעלים לולב הגזול פסול וע"ז אומר מה פליגין בשגזלו משופה (פי' בשגזלו משופה פליגי בה ר"ש ורבנן) אבל אם גזל ושיפהו דמים הוא דחייב לו:

ובזה יתבאר הא דאמרינן בסוכה (ד' ל"א) ת"ר סוכה גזולה והמסכך ברה"ר ר' אליעזר פוסל וחכמים מכשירין אמר ר"נ מחלוקת בשתוקף את חבירו והוציאו מסוכתו ור"א לטעמיה דאמר אין אדם יוצא י"ח בסוכתו של חבירו כו' אבל גזל עצים וסיכך בהם ד"ה אין לו אלא דמי עצים ממאי מדקתני דומיא דרה"ר מה רה"ר קרקע לאו דידיה הוא סוכה נמי לאו קרקע דידיה הוא ומשמע מזה דאי לאו הא ראיה מדקתני דומיא דרה"ר הוי מוקי לה בפלוגתא אחרת ובמאי פליגי ועיין פני יהושע שהאריך בזה ולי נראה דאי לאו מדיוקא דומיא דרה"ר הוי מוקי לה כגון שגזל פסל וכיון שסיכך בה קנאו בשינוי וכמו דאמרינן בירושלמי מ"ד פסולה בשגזל פסל ופריך לאו כשר שלא יקשר (פי' וא"כ קנינהו בשינוי) וע"ז משני במיישב מלמעלן. וא"כ היה איפשר לומר דפליגי בסוכה גזולה ג"כ כגון שגזל פסל ופליגי אי שינוי קינה ור"א דשמותי הוא דהיינו מתלמידי ב"ש כמו שכתבו התוספות בפ"ק דנדה (ד' ז') סובר כב"ש דשינוי אינו קונה וכמו דאמרינן בב"ק (ד' צ"ד) אמר אביי ר"ש בן יהודה וב"ש כו' כולהו ס"ל שינוי במקומו עומד וכן אמרינן בב"ק (ד' ס"ח) לעולם לא תיפוך סיפא ב"ש היא דאמרי שינוי במקומו עומד וא"כ לא קנינהו בשינוי ע"כ ר"א פוסל וחכמים סוברים דשינוי קני וע"כ מכשירין וכן איפשר לומר דפליגי בתקנת מריש וכמו דאמרינן בגיטין (ד' נ"ה) גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו וב"ה אומרם אין לו אלא דמי מריש בלבד משום תקנת השבין. וא"כ ר"א דשמותי הוא ס"ל כב"ש דלא עשו תקנה מריש ושינוי ע"כ אינו קונה ע"כ אינו יוצא אבל חכמים סברי דשינוי קונה. או משום תקנת מריש וע"כ מכשירין וע"ז אומר ממאי דקתני דומיא דרה"ר ע"כ מוקי לה כשתקף חבירו והוציאו מסוכתו וחכמים מכשירין משום דקרקע אינה נגזלת כו' וכל זה הוא לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי שסובר דיאוש קונה ויש יאוש לקרקע ע"כ פוסל אפילו בשגזל קרקע וע"ז אומר רבנן דקיסרין בשם ר' יוחנן בין בין זה ובין זה פסולה משום דיאוש לחודיה קני איזו היא סוכה גזולה פסולה לר"ש ולפי מה שהגהתי) (פי' דא"כ דיאוש לחודיה קני ור"ש שסובר דסתם גזילה הוי יאוש בעלים וא"כ לר"ש איזו היא סוכה גזולה ע"ז אומר כל שנכנס בסוכתו של חבירו שלא מדעתו וע"ז אומר כהדא גמליאל זוגא עביד מטלא גו שוקא עבר רשב"ל א"ל מאן שרא לך (ור"ל אזיל לטעמי'

דס"ל בש"ס דילן בב"ק (דף ס"ו) ר"ל אמר פטור חיובי' לפני יאוש הוא אבל לאחר יאוש קנה ושלו הוא טובח ושלו הוא מוכר) וע"כ א"ל מאן שרא לך ודו"ק:

הלכה ד

קטע ג

שם (ה"ד) הכל מודים ביו"ט ראשון שהוא אומר על נטילת לולב מה פליגין בשאר כל הימים ר' יוחנן אמר על נטילת לולב ריב"ל אמר על מצות זקנים מה אמר רב בלולב מה אם חנוכה שהיא מדבריהן הוא אומר על מצות נר חנוכה לולב שהוא דבר תורה לא כש"כ כו' רב חונה לא מברך אלא פעם אחת בלבד ר' חונה בשם רב יוסף טעמי' דרב חונה דמאי מדבריהן ושאר כל הימים מדבריהן מה דמאי אין מברכין עליו אף שאר כל הימים אין מברכין עליו וכתב הק"ע וקשה הא רב הונא תלמיד דרב הוי ורב אמר נר חנוכה צריך לברך וכ"ש לולב. ועוד קשיא דילמא שאני דמאי דספק דדבריהם הוא ורוב ע"ה מעשרין הן וכדאיתא בבבלי פ"ב דשבת ודף כ"ג) (וצ"ל דרב הונא סובר דלא אמר רב הכי) ודוחק עכ"ל:

[**ולי** נראה דרב הונא סובר דאע"ג דאמר רב דצריך לברך על מצות הדלקת נר חנוכה אעפ"כ סובר רב הונא דלא מברך על לולב אלא פעם א' בלבד והוא כמו שכתבו התוס' בסוכה (ד' מ"ד) בד"ה כאן במקדש כו' ור"ת אומר דאין ראיה מערבה להלל דערבה אינה אלא טלטול וכיון דלאו תקנתא היא אלא מנהגא לא חשיב למיקבע לה ברכה אבל קרו את ההלל לא גרע מקורא בתורה ודכוותה כו' מברכין אשני יו"ט של גליות ואינו אלא מנהג בעלמא כו' וע"כ נראה לי דע"כ סובר רב הונא דאע"ג דאמר רב דצריך לברך על מצות הדלקת נר חנוכה הוא משום דהדלקה הוי מעשה משא"כ בלולב ביו"ט שני דלא הוי רק מדרבנן והוי טלטול בעלמא ע"כ לא הי' מברך עליו וע"כ מדמי לה להפרשת דמאי וסובר רב הונא דהא דאין מברכין בדמאי אין הטעם כמו דאיתא בשבת (דף פ"ג) משום דספק דדבריהם לא בעי ברכה או משום דרוב ע"ה מעשרין הן אלא הטעם כיון דהפרשת דמאי סגי בנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר כמו דאמרינן פ"ק דחולין (ד' ז') ודילמא נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר וכמו שכתבו התוס' ד"ה והתיר כו' וכן משמע דאיירי הכא בדמאי מדפריך לקמן ודילמא ר' מאיר נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר (ויש לדחות,.

וכן איתא בירושלמי (פ"ג דביצה ה"ד) ר' חונה בשם ר' אבא דר' יודה היא דר' יודה עביד ראית בכור כראית טריפה כמה דאת אמר רואין את הטריפה ביו"ט ודכוותה רואין את הבכור ביו"ט. ר' יודן בעי דמאי מדבריהם וראית טריפה מדבריהן כמה דאת אמר אין

רואין את הטריפה ביו"ט (צ"ל רואין את הטריפה ביו"ט) ודכוותה מפרישין את הדמאי ביו"ט. וכתב הק"ע וקשה דילמא שאני דמאי שצריך לעשות מעשה להפריש התרומה (צ"ל המעשר) וגם צריך שיאמר בפירוש נראה כמתקן משא"כ בראית טריפה דבראי' בעלמא סגי גם אין צריך להוציא דבר כו' אינו נראה כמתקן הנה מה שכתב שצריך לומר דה"ז מעשר כבר כתבו התוס' בבכורות (ד' נ"ט) דאפי' אינו אומר בפירוש הוי נמי תרומה וגם מה שכתב שצריך לעשותמעשה להפריש בדמאי סגי בנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה וע"כ אומר ר' יודן בעי דמאי מדבריהם בעי וראית טריפה מדבריהן כו' ומדמי ראית טריפה לדמאי וכמו שרואין טריפה ביו"ט כך הפרשת דמאי מותר ביו"ט. אך אעפ"כ לא דמי ראית טריפה דראית טריפה לא הוי כמתקן משא"כ הפרשת דמאי וכמו שחילקו התוס' בבכורות (ד' נ"ט) דאפי' דמאי אסור לתקן בשבת אע"ג דשרי ע"י שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר דהוי תחילת תיקון משא"כ במדומע אמרינן בשבת (ד' קיא) דמעלין את המדומע באחד ומאה ופריך והא מתקן ושני ר' אליעזר בר' שמעון היא דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר כו' עיי"ש ודו"ק):

הלכה ה

קטע ג

שם (ה"ה) ר' יעקב דרומי' בעי מתניתין דלא כב"ש דתנינן ושל דמאי ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ושל מ"ש בירושלים לא יטול ואם נטל כשר (פי' מהני' דתנן בעירובין מערבין בדמאי הוא דלא כב"ש דתנינן הכא ושל דמאי ב"ש פוסלין) וכמו דאמרי' בסוכה (דף ל"ה) וב"ש עני לא אכיל דמאי דתנן מאכילים את העניים דמאי ואת האכסנים דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילים את העניים דמאי ואת האכסנים דמאי וב"ה אומרים מאכילין את העניים דמאי ולכאורה קשה דילמא מתניתין דתנן מערבין בדמאי אתי אפי' כב"ש דהא מצי לאפרושי ביה"ש דתנן בשבת (ד' ל"ד) דספק חשיכה אין מעשרין את הוודאי אבל הדמאי מעשרין ואפילו אי לא הי' יכול להפריש הא אמרינן בירושלמי (פ"ג) דעירובין (ה"ג) ה"ז עירוב ואסור לטלטלו כו' וקשי' אם עירובו עירוב יהא מותר לטלטלו אם אסור לטלטלו לא יהא עירובו עירוב ומשני ראוי הוא לעבור על השבות ולאוכלו וכ"ת ב"ש לית להו הואיל דהא אמרינן בעירובין (דף ל') ב"ש אומרים אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה וא"כ אמאי לא אמרינן הואיל בשלמא בתרומה ליכא להקשות דהא איפשר למיתשיל עלי' דא"כ הדרא לטבלא כמו דאיתא בעירובין (כם) ולפרוש ממקום אחר לא נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף אבל לנזיר ביין הא איפשר לשאול על נזירותיו. אך זה לא קשי' דב"ש לטעמי' דאין שאלה בנזירות כמו

דאיתא בנזיר (דף ט') בית שמאי לטעמייהו דאמרי אין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות:

אך זה אינו דהא דאמרינן הואיל ואי בעי מיתשיל עלי' היינו אם חזי לשום אדם וכמו שכתבו התוס' בעירובין (דף ל') בד"ה ולפרוש כו' דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא לשום אדם כגון תרומה דחזי לכהנים ותדע דאמר לעיל אין מערבין בהקדישות אע"ג דאיפשר לאיתשולי עלי' וכן איתא בירושלמי בעירובין (פ"ג ה"ב) נדר מן הככר מערבין בו מהקדישו אין מערבין בו נדר מן הככר מערבין בו שכן ראוי לאוכלו (פי' לאחרים) הקדישו אין מערבין בו שלא הוא ולא אחר ראוין לאוכלו ר' אחא בעי ואין אדם נשאל על הקדישו ולא מתרץ ע"ז והוא כמו שכתבו התוספות דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי לשום אדם והק"ע שם כתב אבל לא בטבל בבבלי מוקי לה בטבל דרבנן וקשה דכתב המג"א (בסי' ש"ו סעי' כ"ב) דדבר דרבנן מעשרין ביה"ש בקריאת השם ושכן כתב הר"ש א"כ אמאי לא יערב בטבל דרבנן הא ראוי לעשר ביה"ש כו' וטעה בזה דמידי דלא חזי לשום אדם אין מועיל מה שראוי לתקנו וכ"ת הא חזי לקטנים אם מאכילין אותו בידים איסורא דרבנן אך זה אינו דא"כ הוא מתהני בהנאה של כילוי ויתבאר במ"א ודו"ק:

פרק ד

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) מצות לולב כיצד (כצ"ל) יו"ט הראשון של חג שחל בשבת כל העם מוליכין את לולביהן להר הבית והחזנין מקבלין מידן וסודרין אותן על גג האיצטבה כו' ומלמדין אותן לומר כל מי שהגיע לולבו בידו הרי הוא לו מתנה למחרת משכימין כו' ר' יעקב דרומי' בעי מתניתין דלא כר' דוסא דר' דוסא אמר בשחרי' אדם צריך לומר כל מה שילקטו העניי' היום מבין העמרים הבקר כו' ר"י אומר לעתותי ערב (וצ"ל מתני' כר' דוסא דר' דוסא אומר בשחרית צריך אדם לומר כל מה שילקטו העניים מבין העמרים הבקר הרי הוא הבקר). ר' יודה אומר לעתותי ערב וחכמים אומרים אין הבקר אנסים הבקר שאין אנו אחראין לרמאין (פי' שאומר דמתניתין שאומר מע"ש כל מי שהגיע לולבו בידו הרי הוא לו במתנה ולא למחר וא"כ הטעם הוא דלמחר כיון דאינו ברשותו ע"כ אינו יכול להקנות לו במתנה וע"כ צריך לומר בשחרית כל מה שילקטו העניים הפקר ויש ברירה וא"כ הרי הוא מופקר מקודם ור' יודה סובר דאין ברירה ע"כ אומר לעתותי ערב ואע"ג שאינו ברשותו אעפ"כ יכול להפקיר והירושלמי סובר דמתנה דמי למכר (זהו דלא כמו

שביארתי בספרי ע"י (סי' ז') דמתנה יכול להקנות אותו שבידו אע"ג שאינו ברשותו והכי משמע להדיא מתוס' ב"ק (דף ס"ט) שכתבו דיאוש דמועיל בתר דאתא ליד אחר הוי כמו מתנה ולא הוי כהפקר דהפקר אינו מועיל בתר דאתא ליד אחר כמו דמשמע הסוגי' דכל שלקטו העניים יהא הפקר ולכך אינו מועיל יאוש לפוטרו מן המעשר. וא"כ משמע דיכול להקנות במתנה בתר דאתא ליד אחר עיי"ש שהארכתי בזה והירו' הי' סבור דמתנה הוי כהפקר וע"כ אומר מע"ש כל מי שהגיע לולבו בידו הרי הוא לו במתנה והיינו כר' דוסא דר' דוסא אומר דבשחרית אדם צריך לומר כל מה שילקטו העניים מבין העמרים הבקר הרי הוא הבקר דלמחר אינו יכול לומר משום שאינו ברשותו:

וע"ז אומר המן את אמר אין הבקר אנסים הבקר והכא את אמר הבקר אנסים הבקר. (פי' כיון דמדמית מתנה להפקר א"כ לא אתי כחכמים דסבר דאין הפקר אנסים הפקר אמר ר לעזר תמן על דעתי' הוא מבקר (והוא ט"ס וצ"ל) תמן על כרחו הוא מבקר ברם הכא ע"כ הוא מבקר (והוא ט"ס וצ"ל) ברם הכא מדעתו הוא מבקר (פי' דהתם הוא בעל כרחו דהיינו שלא יוכלו העניים לאכול בלא מעשר וא"כ בע"כ הוא משא"כ הכא שנתקן לטובת כולם כדי שיצאו עם האתרוגי' אם יתחלפו וא"כ מפקר מרצוני א"ר חנניא ברי' דר' הילל ויאות תדע לך שהוא כן שכבר חילופיו בידו פי' דהא הכא חילופיו בידו דאם נתחלף מגיע לו לולב א' אך המתנה שיהיו יוצאים משום לכם ע"כ וכן נמי מודו בזה שיאמר כל א' כל מי שהגיע לולבו בידו הרי הוא לו במתנה.

קטע ג

עוד שם רב מפקד לדבית רב אחי רב המנונא כו' כד תהוון יהבין מתנה ביומ' טבא לא תהוון יהבין לה אלא לדעת גמורה כהדא רב הונא יהיב אתרוגא מהנה לברי' א"ל אין יומא טבא יומא דין הרי הוא לך מתנה ואין למחר הרי הוא לך מתנה:

והנה המפרשים נדחקו בזה מאוד במה שאמר לו אין יומא טובא יומא דין הרי הוא לך מתנה וע"כ נראה לי דהא דקאמר רב מפקיד לדבית אחי כו' לא תהוו יהבין אלא במתנה גמורה (פי' הק"ע שלא ע"מ להחזיר) זהו תירוץ על מה שאמר תחלה ר' יעקב דרומי' בעי מתניתין כר' דוסא דאי כר' יהודה א"כ יכול לומר למחר כל מי שהגיע לולבו בידו הרי הוא לו במתנה אך באמת לא דמי מתנה להפקר וכמו שהוכחתי תחלה דמתנה הוי כיאוש וע"כ יכול להקנות במתנה אף לאחר שיצא מרשותו וע"כ ניחא שפיר דקאמר מלמדין אותו לומר כל מי שהגיע לולבו בידו הרי הוא לו במתנה מיירי מכאן ולהבא לא תלי בברירה וכמו שביארתי בספרי ע"י (ס' ד') דמכאן ולהבא לא תלי בברירה כמו דמשמע מסוגיא דב"ק (דף ס"ט) ואף דאם ההקנאה הוא מכאן ולהבא א"כ לאחר שחל

המתנה אינו ברשותו אך במתנה יכול להקנות למי שהוא ברשותו אף לאחר שיצא מרשותו וא"כ לא שייכא להפלוגתא דר' דוסא ור' יהודה:

אך דא"כ כיון דלא דמי להפקר א"כ למאי מלמדין אותו תחלה לומר מע"ש כל מי שהגיע לולבו לידו הרי הוא לו במתנה ואמאי הא יכול לומר בשבת אך הטעם הוא משום דבשבת ויו"ט אין ליתן מתנה כמו שכתב המ"א (סי' ש"ו) דהטעם דנותנים האתרוג במתנה ביו"ט הוא משום דהוי מתנה ע"מ להחזיר אבל בלא"ה אין ליתן במתנה וע"כ מביא ראי' מהא דרב המנונא מפקיד לחברי' דיהיו יהבין במתנה גמורה וא"כ אין לומר בשבת עצמו כל מי שהגיע לולבו לידו הרי הוא לו במתנה כיון דבעינן מתנה גמורה וע"כ צריך לומר מע"ש כל מי שהגיע לולבו בידו הרי הוא לו במתנה ואפי' אי אמרינן דאין ברירה וא"כ חלות המתנה הוא למחר אך הירושלמי לטעמי' אזיל דזה מותר אעפ"י שחל המתנה בשבת או ביו"ט:

[**וכמו** דאיתא בירושל' (פי"ח דשבת ה"א) אמר ר' אלעזר אדם עומד מע"ש ואומר ה"ז תרומה למחר ר' יוסי בר' בון אין אדם עומד בע"שואומר הרי זה תרומה למחר מתניתא מסייע פליגא על ר' יוסי בר' בון לגין טבול יום שמלאו מן החביות מעשר טבל אם אמר הרי זה תרומת מעשר משתחשך דבריו קיימין כו' חזר בו ר' יוסי בר' בון מהדא וע"כ צריך לומר מע"ש אף שאינו חל רק בשבת אעפ"כ מותר משא"כ אם יאמר בשבת הרי הוא נותן מתנה בשבת כיון דבעינן מתנה גמורה:

וע"ז אומר כהדא רב הונא יהיב אתרוגא מתנה לבריה אמר ליה אין יומא טבא יומא דין הרי הוא לך מתנה. וא"כ למה היה צריך לומר אין למחר הרי הוא לך במתנה הא יכול להקנות למחר אלא ודאי דזה עדיף טפי דאין למחר הרי הוא יו"ט לא יהא צריך להקנות לו במתנה והא שהקנה לו ביו"ט אם יו"ט הוא איפשר שמפני המצוה הוכרח להקנות לו במתנה. אבל אם למחר יו"ט הקנה לו מיד כדי שלא יצטרך להקנות ביו"ט אם הוא למחר. וכל זה הוא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס דילן כיון שנותן מתנה ע"מ להחזיר יכול להקנות ביו"ט ג"כ. וע' במ"א (סי' ש"ו) כתב ב"י דהמרדכי סובר כו' אא"כ לצורך מצוה [ויש לדחותן:

הלכה ג

קטע ג

שם (ה"ג) מצות ערבה כיצד כו' ר' זעירא שלח שאיל לרבי דניאל כו' שמעת מאביך טעונה ברכה וניטלת בפני עצמה ויש לה שיעור אתא ר' אייבו בשם רב חונה ואמר טעמא טעונה ברכה וניטלת בפני עצמה ויש לה שיעור:

[**ולכאורה** קשה דהא אמרינן בירושלמי (פ"ג ה"ד) רב הונא לא מברך אלא פעם אחת בלבד ר' חונה בשם ר"י טעמיה דרב הונא דמאי מדבריהן ושאר כל הימים מדבריהן מה דמאי אין מברכין עליו אף שאר כל הימים אין מברכין עליו וביארתי לעיל דאמרינן בסוכה (ד' מ"ד) דחביט חביט ולא בריך דכיון דאינו אלא מנהג וע"כ אומר רב הונא דאינו מברך אלא בפעם הראשון בלבד ע"ש וא"כ איך אמר רב הונא דטעונה ברכה בעלמא לא מברכין אך הירושלמי אזיל לשיטתיה שסובר דערבה היא הלמ"מ ולא משני כמו דמשני הש"ס דילן בסוכה (דף מ"ד) כאן במקדש כאן בגבולין (פי' וכמו דאמרינן בירושלמי (רפ"ד דסוכה) ר' בא בר זבדא בשם ר' חונה ערבה וניסוך המים ועשר נטיעות מיסוד הנביאים הן כו' ללמדך שכל דבר שנותנים נפשם עליהם כו' והא דערבה בגבולין הוא ממנהג נביאים הוא לפי שיטת הש"ס דילן) וע"כ אמרינן שם בירושלמי ר' יוחנן אמר לר' חייא בר בא בבליי' תרין מילין סלקון בידיכון מפשיטותא דתעניתא וערובתא דיומא שביעייא (פי' שזה עלה מבבל דערבה בגבולין אינו אלא ממנהג נביאים) ודו"ק]:

הלכה ה

קטע ד

שם (ה"ה) ר' אבא בר כהנא ר' חייא בר אשי בשם רב צריך אדם לפסול סוכתו מבעוד יום ריב"ל אמר צריך לקדש בתוך ביתו. ר' יעקב בר אחא בשם שמואל קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר מקדש ר' חיננא בשם רב בשם ר' הושעי' (כצ"ל) מי שסוכתו ערבה עליו מקדש בלילי יו"ט האחרון בביתו ועולה ואוכל בתוך סוכתו א"ר אבין ולא פליגין מה דאמר רב בשלא הי' בדעתו לאכול בבית אחר ומה דאמר שמואל בשהי' בדעתו לאכול בבית אחר א"ר מנא אתיא דשמואל כר' חייא ודר' הושעי' כריב"ל (פי' דשמואל שאומר דבעינן קידוש במקום סעודה ע"כ סובר כריב"ל שאמר דצריך לקדש בתוך ביתו דהא בעינן קידוש במקום סעודה וע"כ סובר ר' חייא דצריך לפסול סוכתו מבעוד יום). ור"י כריב"ל (פי' ר' הושעי' שסובר דמי שסוכתו ערבה עליו מקדש בלילי יו"ט האחרון בתוך ביתו ועולה ואוכל בתוך סוכתו דלא בעינן קידוש במקום סעודה סובר כריב"ל דאמר צריך לקדש בתוך ביתו ובזה איכא היכרא שאינו מוסיף ואין צריך לפחותה) וע"ז אומר אמר ר' אימי זאת אומרת שהן נחלקין בפירוש ופי' הק"ע מהכא מוכח שרב ושמואל פליגי ולא כמו שאמר ר' בין דלא פליגין. וכתב הק"ע בפ' כיצד מברכין הגירסא שהם נחלקים בפירות והפ"מ כתב דהתם בברכות קאי דקאמר התם דחלוקות הן בענין דקתני מתניתין הסבו א' מברך לכולן אם דווקא בפת הוא או אפי' ביין ופירות נמי דינא הכי ומהא ש"מ דחלוקים בפירות וא"כ לא גריס הכא רק אגב דמייתי לה בברכות:

ולי נראה להגיה זאת אומרת שאין נחלקים בפוחת פי' דלכאורה איכא למימר דלא פליגי בזה אם מהני הא שקידש בתוך ביתו דזה תלוי אם אין קידוש אלא במקום סעודה. ואיפשר לומר דפליגי בהא דצריך אדם לפסול סוכתו מבעוד יום והוא כמו דאמרינן בסוכה (ד' מ"ח) אין לו מקום להוריד כליו מהו ר' חייא בר רב אמר פוחת בה ארבעה וריב"ל אמר מדליק בה את הנר ואמרינן שם ולא פליגי הא לן והא להו ופירש"י הא לן לבני בבל שהשמיני שלהם ספק שביעי כו' מדליק בה את הנר ולא יפחתנה ויפסלנה לפי שצריך לישב בה מחר. והא להו לבני א"י דקים להו בקביעא דירחא ולא יתבי בסוכה בשמיני פוחת. והרא"ש כתב ונראה לפרש דריב"ל דאמר לבני בבל מדליק בה את הנר באין לו מקום להוריד כליו בשמיני קאי וצריך לישב בה בתשיעי כו' הילכך צריך לעשו' היכר שאינו עובר בבל תוסיף ומדליק בה את הנר כי אינו יכול לפחות בה ביו"ט. ורב חייא בר אשי לבני א"י קאמר דפוחת בה ד' בשביעי:

וא"כ הא שצריך להדליק את הנר ולא יפחות בין לפירש"י בין לפי' הרא"ש הוא משום שצריך לישב ביו"ט האחרון וע"כ לפירש"י לא יוכל לפסול מעיו"ט מפני שצריך לישב ביו"ט האחרון ולפי' הרי"ף והרא"ש הוא משום שיושב בה ביו"ט האחרון וע"כ לא יוכל לפחות ביו"ט:

והנה אמרינן בסוכה (ד' מ"ז) והילכתא מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן וכת' המ"א באו"ח (סי' תרס"ח) אוכלי' בסוכה ואין ישנים בסוכה דבשלמא גבי אכילה איכא היכרא דהא אין מברך מה שאין כן בשינה דליכא היכרא ואם כן לפי"ז יש לומר דהא דקיי"ל דהילכתא מיתב יהבינן ברוכי לא מברכין היינו משום דאיכא היכרא במה שאינו מברך. וא"כ לשמואל דאמר בסוכה (ד' מ"ה) לולב שבעה וסוכה יום א' מ"ט לולב דמפסקי לילות מימים כל יומא מצוה באפי' נפשי' סוכה דלא מפסקי לילות מימים כולהו שבעה כחד יומא אריכא דמו. וא"כ לפי"ז כיון שא"צ ברכה א"כ אין צריך לישב ואף דאמרינן בסוכה ושם) מיתב כ"ע לא פליגי דיתבינן כי פליגי לברוכי למ"ד שביעי לסוכה ברוכי נמי מברכינן למ"ד שמיני לזה ולזה ברוכי לא מברכינן וא"כ אמרינן דפליגי בזה דלרב דאמר שמיני ספק שביעי דשביעי לסוכה היינו שיושב ומברך זהו ללישנא קמא. אבל ללישנא בתרא אמרינן לענין ברוכי כ"ע לא פליגי דלא מברכינן כי פליגי למיתב למ"ד שבעה לסוכה מיתב יהבינן ולמ"ד שמיני לזה ולזה מיתב נמי לא יתבינן א"כ איפשר דמאן דסובר דיתבינן הוא מפני דאיכא היכירא במה שאינו מברך וכן מה דאמרינן דהלכתא מיתב יתבינן היינו משום דברוכי לא מברכינן אבל אי אמרינן דאינו מברך אלא יום ראשון בלבד א"כ ליכא היכירא במה דאינו מברך א"כ מיתב נמי לא יתבינן וא"כ לשיטת

הירושלמי דסובר דבסוכה לא מברכין אלא יום ראשון בלבד כמו דאיתא בירושלמי (פ"א דסוכה ה"ב) נכנס לישב בה אומר ברוך כו' לישב בסוכה משהוא מברך בליל יו"ט ראשון שוב אינו צריך לברך עליו עוד מעתה. וכן אמרינן בירושלמי (פ"ג דברכות) מה בין סוכה ומה בין לולב סוכה נוהגת בלילות ובימים לולב אינו נוהג אלא ביום כו' וא"כ לפי"ז מיתב נמי לא יתבינן:

וא"כ איפשר לומר דפליגי בזה דר' חייא בר אשי בשם רב שאומר דצריך לפסול סוכתו מבעוד יום משום דמיירי בשביעי סמוך לחשיכה דביו"ט האחרון אין צריך מן הדין ליש בסוכה כיון דלשיטת הירושלמי לא מברך על הסוכה רק ביום הראשון א"כ ליכא היכירא וע"כ אין צריך לישב בסוכה בשמיני וע"כ סובר דפוחת. וריב"ל שאומר דצריך לקדש בתוך ביתו סובר דצריך לברך על כל שבעה וכמו דאמרינן בסוכה (ד' ח') ואנן כרבי עבדינן דמברכינן כל שבעה וח"כ צריך לישב בסוכה כל שמיני וא"כ האיך יפחות הסוכה ויפסלנה ע"כ צריך לישב כל שמיני וע"כ סובר דצריך לקדש בתוך ביתו וכמו דאמרינן בש"ס דילן בסוכה (ד' מ"ח) אין לו מקום להוריד כליו מהו ר' חייא בר רב אמר פוחת בה ארבעה וריב"ל אמר מדליק בה את הנר ולא פליגי הא לן והא להו וכמו שפירש"י דהא לן לבני בבל שצריכים לישב בסוכה בשמיני א"כ אינו יכול לפסול את הסוכה דהא צריך לישב בה (ולפי' הרי"ף כיון דיושב ביו"ט א"כ אינו יכול לפחות הסוכה וע"כ ס"ל דמדליק את הנר) ור' חייא בר רב דאמר פוחת בה ארבעה היינו לבני א"י דאינן צריכים לישב בשמיני דבקיעי בקביעא דירחא ולשיטת הירושלמי הי' יכול לשנויי דר' חייא בר רב שאומר דצריך לפסול סוכתו היינו שהוא סובר כשיטת הירושלמי דאם בירך ביום ראשון אינו חוזר ומברך עוד. וא"כ ליכא היכירא בשמיני ספק שביעי ע"כ לא יתבין וע"כ סובר דפוחת. אבל ריב"ל סובר דמברך כל שבעה וא"כ צריך לישב בסוכה כספק שביעי וא"כ לא יוכל לפחות. וע"כ סובר דצריך לקדש בתוך ביתו וא"כ היו חולקים בפוחת פי' בתקנה דפוחת. אבל לפי מה דמשני א"ר מנא אתי' דר' חייא כשמואל דאמר דצריך קידוש במקום סעודה וא"כ לא יוכל לקדש בתוךביתו וע"כ צריך לפסול סוכתו מבעוד יום וריב"ל שאמר דצריך לקדש בתוך ביתו משום שסובר דלא בעינן קידוש במקום סעודה וא"כ פליגי רק בזה אם יכול לקדש בתוך ביתו ויהי' היכר שאינו מוסיף על המצוה אבל אם פוחת בודאי מועיל לכ"ע. וע"ז אמר ר' אימי זאת אומרת שאין נחלקים בפוחת (כצ"ל) ובזה כ"ע מודו דיכול לפסול סוכתו מבעוד יום ומשיב דלשיטת הירושלמי כיון שסובר דמשבירך בליל יו"ט הראשון א"צ עוד לדבר א"כ ליכא היכירא בשמיני ספק שביעי וע"כ אינו צריך לישב בסוכה והוא יושב בסוכה רק משום דאין לו מקום להוריד כליו וע"כ

יכול לפחות לכ"ע אבל הש"ס דילן סובר דשמיני ספק מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן. וע"כ משני לא קשי' הא לן והא להו דלבני בבל אינו יכול לפחות משום שצריך לישב בשמיני ספק שביעי) וע"כ אומר ריב"ל דמדליק בה את הנר ולא קאמר דמקדש בתוך ביתו משום דבעינן קידוש במקום סעודה כמו דאיתא בפסחים (ד' ק"א) וכמו שכתבו התוס' שם דהלכה כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה עיי"ש ודו"ק:

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) יוסי בר חנינא בשם מנחם יותפי' דר"ע היא דר"ע אמר ניסוך המים דבר תורה תמן תנינן ר' אלעזר אומר אף המנסך מים בחג בחוץ חייב כו' ולכאורה נראה לי (שנתחלפו השורות וכצ"ל) תמן תנינן ר' אלעזר אומר אף המנסך מים בחג בחוץ חייב. יוסי ב"ר חנינא בשם מנחם יותפי' דר"ע היא דר"ע אמר ניסוך המים דבר תורה א"ר יוחנן כל שיטת ר"א כשיטת ר"ע רבו כמה דר"ע אמר ניסוך המים ד"ת כן ר"א אומר ניסוך המים דבר תורה (והוא כמו דאמרינן בזבחים (ד' ק"י) א"ר יוחנן משום ר' מנחם יודפאה ר' אלעזר בשיטת ר' עקיבא רבו אמרה דאמר ניסוך המים דאורייתא דתני' ר' עקיבא אומר ונסכיה בשני ניסוכין הכתוב מדבר א' ניסוך המים וא' ניסוך היין):

ולפי הגירסא שלפנינו דקאי אמתניתין איפשר לומר דקאי אהא דתנן ניסוך המים שבעה כיצד צלוחית של זהב מחזקת שלשת לוגין. ע"ז אומר דאתי כר"ע דר"ע אמר ניסוך המים דבר תורה וע"כ יליף ניסוך המים מניסוך היין דבעינן שלשת לוגין ואשמועינן דאתי כר"ע ובעינן דוקא שלשת לוגין שהי' אפשר לומר דאדרבה ממתניתין מוכח דלא אתי כר"ע ולא ילפינן ניסוך המים מניסוך היין דבעינן שלשת לוגין והוא כמו דאמרינן בסוכה (דף מ"ט) ואמאי נייתי במקודשת אמר זעירי קסבר אין שיעור למים כו' (פי' דאי אמרינן יש שיעור למים א"כ נייתי במקודשת וימלאו יותר מכשיעור וא"כ אין ראוין לכלי ואין הכלי מקדשין וא"כ מוכח ממתניתין דאין שיעור למים וא"כ הא דקתני שלשת לוגין הוא רק מדרבנן וא"כ מתניתין לא אתי כר' עקיבא):

וע"ז אומר דמתניתין ר"ע היא דר"ע אמר ניסוך המים דבר תורה והא דאינו נותן במקודשת יותר משלשת לוגין הוא כמו דמשני בש"ם דילן (שם) דגזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאן. וכן אמרינן בירושלמי לקמן (ה"ז) דבית ר' ינאי אמרין שלא יהו אומרים ראינו מי החג נפסלין בלינה. פ ולקמן יתבאר בזה:

קטע ג

שם מה נפק מביניהון אית תניי תני בשם ר"א צריך שיהא מילויין לשם החג אית תניי תני בשם ר' לעזר אינו צריך שיהא מילויין לשם החג (נ"ל שנתחלפו השיטות וצ"ל) אית תניי הני בשם ר' לעזר אינו צריך שיהא מילויין לשם חג) מה נפק מביניהון (פי' מהו החילוק בין הא דתניי תני צריך שיהא מילויין לשם חג ובין הא דתני אינו צריך שיהא מילויין לשם חג מ"ד צריך שיהא מילויין לשם חג ר' אלעזר כר"ע ומ"ד אינו צריך שיהא מילויין לשם חג ר"א כרבנן) ועי' בק"ע שרוצה להפך הגירסא מ"ד צריך שיהא מילויין לשם חג ר' אלעזר כרבנן ומ"ד אינו צריך שיהא מילויין לשם חג ר"א כר"ע והנה לפי פירוש הק"ע רוצה לומר דאי כרבנן ניסוך המים הלמ"מ כמו דאיתא בירושלמי (פ"ד דסוכה) ר' בא ר' חייא בשם ר' יוחנן ערבה וניסוך המים הלמ"מ ודלא כר' עקיבא דר' עקיבא אמר ניסוך המים דבר תורה א"כ רבנן דר"א סוברים דניסוך המים הלמ"מ. והא דאמר ר' יוחנן דר"א שאומר דהמנסך מי החג בחג בחוץ חייב אתי כר"ע אם כן אפילו כרבנן אתי אי אמרינן דהלמ"מ אם כן משמע כמו שכתבו התוספות שהוא מדרבנן

[**והנה** ראיתי למפרשים שפירשו דאי הוי הלמ"מ לא היו מחויבים על ניסוך המים בחוץ והביאו ראיה מהא דאיתא בנזיר (ד' כ"ה) אי מהילכתא ה"א הלכתא ואי אקרבי' לא ליחייב ולא כלום קמ"ל דאי מקריב ליה קם ליה בעשה אלמא דאי מהלכתא אינו עובר בעשה אך מהא דמוע"ק (ד' ד') דאיתא שם אלא אמר ר' נחמן בר יצחק כי גמירי הלכתא למישרי ילדה קראי למיסר זקינה ופריך וכיון דהלכתא למשרי ילדה לאו ממילא זקינה אסירה. וא"כ מאי פריך דילמא אתי קרא לעבור בעשה ושם (ד' ג') אמרינן יכול ילקה על התוספת ואיתא שם ר' יוחנן אמר ימים שהוסיפו חכמים לפני ר"ה והכי קאמר יכול ילקה על תוספת כו'. אך איפשר לומר כמו שכתבו התוס' שם דאע"ג דלא הוי אלא עשה אך דכיון דילפינן מבחריש ומבקציר תשבות דצריך תוספת א"כ השביעית מתחלת מקודם וא"כ ה"נ באה הלמ"מ שהשביעית מתחלת מקודם וע"כ פריך וכיון דהילכתא למשרי ילדה ממילא זקינה אסורה דתוספת שביעית הוי כשביעית עצמה]:

וע"ז אומר מ"ד צריך שיהא מילויין לשם חג ר"א כר"ע (פי' דע"כ צריך שיהא מילויין לשם חג וכמו בניסוך היין דאמרי' בזבחים (ד' מ"ד) דתני' נסכי בהמה חייבין עליהם משום פיגול מפני שדם הזבח מתירן ליקרב דברי ר' מאיר אמרו לו והלא אדם מביא את זבחו היום ונסכים מכאן עד עשרה ימים כו' ומ"ד צריך שיהא מילויין לשם חג ר"א כר"ע. ומ"ד אין צריך שיהא מילויין לשם חג ר"א כרבנן לית יכיל דא"ר יוחנן כל שיטת ר"א כשיטת ר"ע רבו כמה דר"ע אמר ניסוך המים דבר תורה כן ר' אלעזר אמר ניסוך

המים דבר תורה וא"כ ליכא למימר דפליגי אי צריך שיהא מילויין לשם חג. וע"ז אומר מה נפק מביניהון א"ר זעירא והוא שניסך שלשת לוגין בפנים ושלשת לוגין בחוץ (פי' וא"כ מה נפקא מביניהון ובמאי פליגי) ע"ז אומר א"ר זעירא והוא שניסך שלשת לוגין בפנים ושלשת לוגין בחוץ ופירש הק"ע דפליגי אם צריך לנסך ג' לוגין כדרך המנסכים בפנים דמ"ד צריך סובר דיש שיעור למים ומ"ד אין צריך סובר דאין שיעור למים:

עוד פי' דא"ר זעירא והוא משניסך שלשת לוגין בפנים ושלשת לוגין בחוץ (פי' שהיה בכלי א') ומ"ד צריך שיהא מילויין לשם חל סובר דלא קדשינהו כלי משום דיש שיעור למים ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להן. ומ"ד א"צ מילויין לשם חג ס"ל דאין שיעור למים וע"כ אפילו היה יותר משלשה לוגין קדשינהו כלי והוא כמו שפירש רש"י בזבחים (ד' ק"י) רב נחמן בר' יצחק אמר ביש שיעור במים קא מיפלגי:

והנה לפי"ז צ"ל דהירושלמי סובר דאם יש שיעור למים והוא מילא יותר משלשה לוגין לא קדשינהו כלי והנה כבר הארכתי בזה בספרי נועם ירושלמי (פ"ז דדמאי) ר' שמעון בן לקיש בעי אפי' הוציא את כל הכיס לא ימעול כמה דתימר למפרע טבל שתה אוף הכא למפרע חולין יצא (וביארתי שם דכמה דתימר גבי שני לוגין שמא תבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע אלמא דאי לא בא לידי בירור הוי טבל גמור (ולא שנאמר שהתרומה מעורבת בחולין הכא נמי נימא כיון דלא הוברר הפרוטה לא קדוש כלל אלא כאן תלוי בהפרשה (פי' דהתם בשני לוגין שאני עתיד להפריש וע"כ אם נתבקע הנוד ולא בא לידי הפרשה ע"כ הוי טבל. אבל בהא דהאומר פרוטה בכיס זה הקדש שאינו תלוי בהפרשה ע"כ קדוש הפרוטה מיד. אלא שאינו מבורר איזו היא הפרוטה:

והנה אמרינן שם בירושלמי מחלפא שיטתיה דר"ל תמן הוא אומר מועלין בפרוטה לפי חשבון והכא הוא אמר הכין (פי' תמן במעילה אמר שאם מילא מים יותר מג' לוגין מועלין בפרוטה אלא לפי חשבון וכמו דאיתא במעילה (ד' י"ב) אמר ריש לקיש אין מועלין בפרוטה אלא לפי חשבון שלשה לוגין דס"ל דאין המים מקדשין אלא כשיעור שלשה לוגין והתוספות כתבו שם דאין מועלין אלא בשלשה לוגין האחרונים אבל הירושלמי סובר דהשלשה לוגין קדוש אלא שאינו מבורר היכן הוא השלשה לוגין וע"כ כיון דיש בילה בדבר ע"כ מועלין בפרוטה לפי חשבון שלשה לוגין דאם יש מהשלשה לוגין פרוטה מעל והכא הקשה דכיון דבשני לוגין שאני עתיד להפריש למפרע טבל שתה הכא נמי לא קדיש הפרוטה כלל כיון שאינו מבורר וע"ז משני מן דאיצריכת ליה חזר ופשטה פי' אחר שהקשה ריש לקיש מר' יוחנן דמ"ש פרוטה בכיס זה הקדש אף שאינו מבורר ומאי שנא גבי שני לוגין דאמרינן שאם נבקע הנוד דהוי טבל לגמרי ולא זה התרומה מעורב.

ותירץ לו ר' יוחנן דכאן תלוי בהפרשה פי' דהתם תלוי בהפרשה וע"כ כיון שלא בא לידי הפרשה ע"כ הוי טבל גמור משא"כ בפרוטה בכיס זה שאינו תלוי בהפרשה על כן קדוש מיד ואינו מבורר וכן הכא נמי קדוש השלשה לוגין אלא שאינו מבורר]:

וא"כ משמע מהירושלמי דאע"פ שמילא יותר משלשה לוגין קדוש הג' לוגין אלא שאינו מבורר והכא אמרינן (לפי פי' הק"ע דאם ניסך שלשה לוגין בפנים ושלשה לוגין לא קדשינהו הכלי) וע"כ אינו חייב בחוץ והנה שם הארכתי לתרץ דהירושלמי סובר כהש"ס דילן ואם כלי שרת אין מקדשין אלא מדעתע"כ קדוש השלשה לוגין אלא שאינו מבורר אבל אם כלי שרת מקדשים שלא מדעת ע"כ לא קדוש כלל:

והנה איפשר לומר דאפילו לא אמרינן דהירושלמי סובר דאם מילא מים יותר מג' לוגין הכלי מקדש שלשה לוגין וכמו דאמר ר"ל מועלין בפרוטה לפי חשבון שלשה לוגין אפ"ה ניחא מה דאיתא מה נפק מביניהון א"ר זעירא והוא שניסך שלשה לוגין בפנים ושלשה לוגין בחוץ והוא דאי אמרינן אין שיעור למים א"כ קדשינהו הכלי וחייב אם ניסך בחוץ אבל אי אמרינן דיש שיעור למים אפילו אי אמרינן דהכלי מקדש ג' לוגין אפ"ה אין השלשה לוגין מבורר וע"כ אמר ר"ל דמעל לפי חשבון שלשה לוגין וא"כ אי אמרינן דיש ברירה א"כ יש בתוך הג' לוגין לוג וחצי מה שקידש הכלי וא"כ ניסך לוג וחצי מה שקידש הכלי בפנים ולוג וחצי מה שקידש הכלי בחוץ וא"כ חייב דהא תנן בזבחים (ד' ק"ט) הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים כו' ומנחת נסכים שהקריב מא' מהן כזית בחוץ חייב ר"א פוטר עד שיקריב את כולן וכולן שהקריב בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב וא"כ אם ניסך שלשה לוגין בפנים ושלשה לוגין בחוץ וא"כ יש מזה לוג ומחצה בחוץ ע"כ חייב:

ולפי"ז יש לומר דהא דקאמר בירושלמי מה נפק מביניהון א"ר זעירא והוא שניסך שלשה לוגין בפנים ושלשה לוגין בחוץ דתרווייהו סברי דיש שיעור למים אלא דפליגי בהא דאם נותן להכלי יותר מכשיעור דאי אמרינן דקדשינהו כלי לפי ערך השיעור אלא שהג' לוגין מעורב וא"כ אם ניסך שלשה לוגין בפנים ושלשה לוגין בחוץ חייב דהא אם ינסך עוד הג' לוגין א"כ יהיו ג' לוגין מקודשין וע"כ אם ניסך בחוץ חייב אבל אי אמרינן דאם נותן להכלי יותר משלשה לוגין לא קדוש כלל א"כ אם ניסך ג' לוגין בפנים וג' לוגין בחוץ איכא בינייהו דאית תניי תני בשם ר"א צריך שיהא מילויין לשם חג ס"ל דאם נתן לכלי יותר מג' לוגין לא קדוש כלל וע"כ בעינן שיהא מילויין לשם חג דהיינו רק שלשה לוגין אבל למ"ד דא"צ שיהא מילויין לשם חג א"כ קדשינהו הכלי אלא שאינו מבורר היכן הוא השלשה לוגין א"כ אם ניסך ג' לוגין בפנים וג' לוגין בחוץ קדוש שלשה לוגין וע"כ אם

ניסך שלשה לוגין בפנים ושלשה לוגין בחוץ חייב דהא ראוי לפנים להשלים השלשה לוגין וכמו דתנן במתניתין בזבחים (דף ק"ט ושם) וכולן שהקריב בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב:

ובזה יתבאר הירושלמי דקאמר תחלה מה נפק מביניהון אית תניי תני בשם ר"א צריך שיהי' מילויין לשם חג אית תניי תני בשם ר"א אינו צריך שיהי' מילויין לשם חג ר"א כר"ע למ"ד אינו צריך שיהי' מילויין לשם חג ר"א כרבנן איפשר לומר דמילויין לשם חג היינו שצריך השיעור כמו בניסוך היין דהיינו ג' לוגין ומ"ד אינו צריך שיהיה מילויין לשם חג ר"א כרבנן פי' דלא בעי שיעורא ג' לוגין וע"ז אומר לית יכול דאמר ר' יוחנן כל שיטת ר"א כשיטת ר"ע רבו כמה דר"ע אמר ניסוך המים דבר תור' כן ר"א אמר ניסוך המים דבר תורה (פי' דר"א סובר כר' עקיבא דאמר ניסוך המים ד"ת וא"כ ליכא למימר דפליגי בזה אם יש להם שיעור שלשה לוגין כיון דניסוך המים יליף מניסוך היין א"כ ודאי יש להם שיעור דהיינו שלשה לוגין

וע"ז אומר מה נפק מביניהון (פי' כיון דב' הברייתות סוברים אליבא דר"א דיש שיעור למים) א"כ מה נ"מ ביניהון. וע"ז אמר ר' זעירא והוא שנסך שלשה לוגין בפנים ושלשה לוגין בחוץ ופליגי בזה אם הכלי מקדש ג' לוגין וא"כ יהי' חייב אם ניסך ב' לוגין בפנים וג' לוגין בחוץ דהא ניסך שלשה לוגין בפנים ויש מהם לוג ומחצה מקודשים א"כ ראוים הם למזבח להשלים השלשה לוגין אבל אי אמרינן דהכלי אינו מקדש כלל ע"כ פטור ודו"ק:

אך לפי פי' זה א"כ הי' איפשר לומר דפליגי בזה אם מילא בהכלי ששה לוגין ונסך בחוץ דאי אמרינן דהכלי מקדש ג' לוגין אלא דאינו מבורר א"כ יש בזה ג' לוגין שנתקדשו בכלי וע"כ חייב אבל אם אינו מקדש כלל ע"כ פטור וא"כ הי' לר' זעירא לומר דפליגי בזה:

ע"כ נראה לי דהירושלמי סובר דהכלי אינו מקדש רק כשיעור שלשת לוגין וכמו דאמר ר"ל בירושלמי (פ"ז דדמאי) תמן ק ש כ ש הוא אומר מועלין בפרוטה לפי חשבון ג' לוגין אלא דהך ברייתא דתני לר' אליעזר צריך שיהי' מילויין לשם חג סוברת דאי אמרינן דאין ברירה ע"כ כל הג' לוגין קדוש רק שאינו מבורר היכן הם.

[**וכמו** שנחלקו התוס' ורש"י בגיטין (ד' מ"ז) וכמו שהארכתי בזה בספרי ע"י (ס' ט"ו) והבאתי ראיה מהירושלמי פ"ז דדמאי דקאמר מועלין בפרוטה לפי חשבון שלשה לוגין אלמא דאי אין ברירה הרי כל הב' לוגין מעורבין ובכל חלק יש מחצה מה שהוא מקודש ומחצה מה שאינו מקודש: וכן הבאתי ראיה שם מהירושלמי (פ"ו דדמאי) ישראל כו' שקנו שדה בסורי' הרי הוא כטבל ומעשר מעורבין זה בזה ורשב"ג אמר חלקו של ישראל

חייב כו' ר' יוסי בשם ר' חנינא מה פליגין כשחלקו שדה בקמתה. אבל אם חלקו עמרים אף ר' שמעון בן גמליאל מודה לרבי שכל קלח וקלח של שותפות הוא]:

וע"כ פליגי בזה השני ברייתות דהך ברייתא דתני צריך שיהי' מילויין לשם חג סברה דהשלשה לוגין שנתקדש אינו מבורר היכן א"כ אם מילא בכלי יותר משלשה לוגין ע"כ אפי' נסך שלשת לוגין בפנים ושלשת לוגין בחוץ פטור משום דילמא כל השלשה לוגין נסך בפנים וע"כ פטור והברייתא השני' דתני' אין צריך שיהי' מילויין לשם חג סוברת דהשלשה לוגין מעורבין בשוה ויש בילה וא"כ מחצה ניסך בפנים דהיינו לוג וחצי והלוג וחצי השני' ניסך בחוץ וע"כ חייב:

[**וזהו** דווקא לר"א שסובר במתניתין דזבחים (דף ק"ט) דעל כזית בחוץ פטור עד שיקריב את כולן ואינו מתחייב רק אם הקריב בפנים ושייר כזית בחוץ וע"ז אמר ר' זעירא והוא שניסך ג' לוגין בפני' וג' לוגין בחוץ אבל לרבנן חייב דהא לרבנן מתחייב אפי' לא ניסך כולו בחוץ רק כזית ובלוג ומחצה יש יותר מכזית וא"כ אם הי' מנסך ג' לוגין בחוץ חייב אפי' לא ניסך ב' לוגין בפנים דהא לדידהו חייב על כזית לבד ג"כ ובלוג ומחצה יש יותר מכזית וכמו דאמרינן בזבחים (דף ק"ט) והא פחות משלשה לוגין דאית בהו כמה זיתים כו']:

ובזה יתבאר הא דאמרינן בזבחים (דף ק"י) ר' אלעזר אומר אף המנסך מי החג בחג בחוץ חייב א"ר יוחנן משום ר' מנחם יודפאה ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דאמר ניסוך המים דאורייתא דתני' ר' עקיבא אומר ונסכי' בשני ניסוכין הכתוב מדבר א' ניסוך המים וא' ניסוך היין א"ל ר"ל לר' יוחנן אי מה להלן שלשה לוגין אף כאן שלשת לוגין והא ר"א מי החג קאמר אי מה להלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות השנה ור"א בחג קאמר כו':

ולכאורה אמאי לא מקשה בירושלמי הכי אי אמרינן דר"א משמי' דר' עקיבא רבו אמרה אך תחילה יש לדקדק אהא שפירשו אי מה להלן שלשת לוגין אף כאן שלשת לוגין והא ר"א מי החג קאמר ופירש"י ואפי' פחות משלשת לוגין דאיכא למ"ד סוכה (דף מ"ב) בלוג הי' מנסך וקשה לי דמניין מוכח שיהא ר"א סובר כר' יהודה דבלוג הי' מנסך דילמא סובר כת"ק דשלשה לוגין הי' מנסך. ע"כ נראה לי דמדייק מהא דקאמר מי החג ולא קאמר מים של חג משמע דאין להם שיעור וע"כ פריך אי מה להלן שלשת לוגין אף כאן שלשת לוגין אבל לשיטת הירושלמי ניחא שפיר והוא דקאי אמתניתין דתנן בזבחים (דף ק"ט) הקומץ והלבונה כו' שהקריב מא' מהן כזית בחוץ חייב ור"א פוטר עד שיקריב את כולן וכולן שהקריבו בפנים ושייר מהם כזית והקריבו בחוץ חייב והכא נמי אם ניסך

מקצת שלשה לוגין בפנים ושייר מהם מקצת שיהא כשיעור זית וניסך בחוץ חייב וא"כ ניחא הא דנקט מי החג משמע שאין להם שיעור וגם ניחא הא דתנן בחג מחמת שאם מנסך בחוץ פחות משלשה לוגין אינו חייב רק מחמת שהוא ראוי להשלמת ניסוך המים בפנים וע"כ נקט בחג וא"כ ניחא מה דמקשה בש"ס דילן ר"ל לר' יוחנן וע"כ אמר ר' זעירא והוא שניסך שלשה לוגין בפנים שלשה לוגין בחוץ דחייב וכמו שבארתי דסובר דמקדש שלשה לוגין ועל כן חייב על לוג ומחצה שבחוץ משום שראוי להשלמת ניסוך המים שבפנים:

והא דלא ניחא להש"ס דילן לתרץ הכי הוא משום דתנן במתניתין הזורק מקצת הדם בחוץ חייב וקאמר בש"ס דילן (דף ק"י) אמר רבא ומודה ר"א בדמים דתניא ר' אלעזר ור"ש אומרים ממקום שפסק הוא מתחיל וא"כ לשיטת הש"ס מיירי במתניתין דהכא בתחילת זריקה ומודה ר"א דחייבין בדמים דממקום שפסק הוא מתחיל וא"כ הא דקאמר ר"אף המנסך מי החג בחג בחוץ חייב משמע נמי בתחילת ניסוך וע"כ מקשה ר"ל לר' יוחנן דאי בתחילת ניסוך ליבעי שלשה לוגין כמו בניסוך המים וכן הא דתנן בחג דא"כ אף בשאר ימות השנה נמי כמו בניסוך היין ולקמן יתבאר בזה]:

והנה הפ"מ פירש על הא דא"ר ר' זעירא והוא שניסך שלשה לוגין בפנים ושלשה לוגין בחוץ דפליגי בהא והוא דלמ"ד יש שיעור והיינו שלשה לוגין ותו לא א"כ פטור הוא על אותן שבחוץ דהא שוב אינם ראוים לנסך בפנים ומ"ד אין להם שיעור חייב כו' עיי"ש ויש דחוקים בפירושו:

[**אך** הוא דלא כשיטת הש"ס דילן בזבחים (ד' ק"י] דפריך אי מה להלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות השנה נמי חייב ואע"ג דאין ניסוך המים אלא בחג מכל מקום חייבין עליו בחוץ כל השנה וכמו דאמרינן בשמעתין למ"ד קרבו נסכים במדבר דמיחייב בלא כלי שרת אע"ג דאין מתקבל בפנים הואיל ובשעת היתר הבמות קריבין בלא קדושת כלי כו' והכי נמי מיחייב בחוץ כיון דאם לא היה מנסך היתה ראויה בפנים והא דאמרי' בירושלמי (פ"ד דיומא ה"א) שני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ אית תניי תני חייב ואית תניי תני פטור אמר רב חסדא מ"ד חייב (ט"ס וצ"ל) פטור בשקרב השעיר הנעשה בחוץ מ"ד פטור (ט"ס וצ"ל) חייב בשלא קרב השעיר הנעשה בחוץ וע"כ מיחייב משום שחוטי חוץ התם שאני דהא הקריב משני שעירי יוה"כ אך דלא מיחייב משום דמחוסר הגרלה ומחוסר הגרלה במחוסר מעשה דמי כמו דאיתא ביומ' (ד' ס"ג) והחיוב הוא רק משום שראוי לשעיר הנעשה בחוץ וקסבר רב חסדא אין מחוסר זמן לבו ביום וע"כ כיון שהוא מטעם הואיל ע"כ כיון שכבר קרב השעיר הנעשה בחוץ לא אמרינן הואיל אבל בכל

הדברים שמחוייבים עליהם בחוץ אפי' כבר קיים המצוה בפנים אעפ"כ מחייב עליו בחוץ ועוד לפי מה שהגהתי שם מ"ד פטור בשקרב לשם שעיר הנעשה בפנים ומ"ד חייב בשקרב לשם שעיר הנעשה בחוץ עיין שם ביומא דאל"ה קשה איך הקריב שעיר הנעשה בחוץ קודם עבודות היום והא חוקה כתיב בהו (ומה שכתב שם הק"ע שגה בזה דודאי אם הקדים עבודת חוץ לעבודת פנים אינה כלום). א"כ אין ראיה משם ודו"ק:

שם בירושלמי אית תניי תני יש להם שיעור ואית תניי תני אין להם שיעור מ"ד יש להם שיעור פטור ומ"ד אין להם שיעור חייב והנה לפי' הפ"מ קאי אהא דאמר ר' זירא והוא שניסך שלשה לוגין בפנים וג' לוגין בחוץ דלמ"ד יש להם שיעור כבר יצא וע"כ לא מיחייב עוד על חוץ. ואם אין להם שיעור חייב דהא יכול עוד לנסך וכבר כתבתי שאינו נראה לי ולפי מה שפי' הק"ע הוא דאם יש להם שיעור א"כ אם מילא בכלי יותר משלשה לוגין לא קדשינהו הכלי וע"כ פטור על חוץ. ולמ"ד אין להם שיעור ע"כ חייב דקדשינהו הכלי. והוא כמו דאיתא בזבחים (דף ק"י) ת"ר המנסך ג' לוגין מים בחג בחוץ חייב ר' אלעזר אומר אם מלאן לשם חג חייב מאי בינייהו אמר רב נחמן בר יצחק ביש שיעור במים קא מיפלגי וכמו שפי' רש"י שם]:

אך לפי מה שבארתי דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דאם יש שיעור למים לא קדשינהו הכלי כלל אלא דקדוש הג' לוגין אלא שאינו מבורר וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ז דדמאי) דר"ל אמר דמועלין בפרוטה לפי חשבון שלשה לוגין א"כ קדוש ועוד דלפי שיטת הירושלמי משמע דהא דחייב עליהם בחוץ הוא בשיטת ר' עקיבא דאמר ניסוך המים דאורייתא אבל אי הלמ"מ אין חייבים עליהם בחוץ וגם לפי שיטת הירושלמי דאי אמרינן דניסוך המים ד"ת ודאי בעינן שלשה לוגין כמו בניסוך היין וכמו דאמרינן בזבחים (דף ק"י) אמר ר"ל לר' יוחנן אי מה להלן שלשת לוגין אף כאן שלשת לוגין וא"כ איך אמרינן דלמ"ד דיש שיעור למים לא קדשינהו כלי ופטור ומ"ד אין להם שיעור חייב דכיון דאין להם שיעור א"כ לא סבר כר"ע דאמר דניסוך המים דבר תורה וא"כ אמאי חייב דהא ע"כ אמרינן דר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה:

ע"כ הי' נראה לי לגרוס אית תניי תני יש להם שיעור אית תניי תני אין להם שיעור מ"ד יש להם שיעור חייב (כצ"ל) פי' דכיון דיש להם שיעור א"כ הוי דבר תורה וילפינן מניסוך ע"כ חייב כיון דהוי דבר תורה. ומ"ד אין להם שיעור פטור דכיון דאין להם שיעור א"כ לא ילפינן מניסוך היין ולא הוי דבר תורה ע"כ פטור אם מנסך בחוץ והוא דלא כשיטת הש"ס דילן דאדרבה אם אין להם שיעור קדשינהו הכלי וע"כ חייב: אבל אם יש להם

שיעור לא קדשינהו הכלי וע"כ פטור. וא"כ אי אמרינן דאין להם שיעור א"כ לא הוי דבר תורה דהא לא ילפינן מניסוך המים ואפ"ה חייב ודו"ק:

קטע ו

שם בירושלמי רשב"ל בעא קומי ר' יוחנן הקדימן לזבח מה הן ניסכן בלילה מה הן לא ניסך היום מהו שינסך למחר על שם עבר יומו עבר קרבנו ונראה לתרץ בזה מה שהקשו התוס' בזבחים (ד' ק"י) בד"ה אי מה להלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות השנה וכתבו התוס' תימא דהא ר"ע מודה דאין ניסוך המים אלא בחג כו' ואומר ר"ת דמצא בספרים ישנים אי מה להלן בשאר ימות החג לא דלר"ע לא רמזה אלא בששי כו' ונראה שפיר ליישב גירסת הספרים דאע"ג דאין ניסוך המים אלא בחג מ"מ חייבין עליו בחוץ כל השנה כו' למ"ד קרבו נסכים במדבר דמתחייב בלא כלי שרת אע"ג דאין מתקבל בפנים הואיל ובשעת היתר הבמות קריבים בלא קדושת כלי כו':

ולי נראה לפי מה שביארתי דאי אמרינן דהוי ד"ת וע"כ בעינן שלשת לוגין כמו גבי נסכים וא"כ בנסכים אם לא הקריבן היום יכול להקריבן למחר וא"כ גבי ניסוך המים נמי הכי: וע"כ פריך א"כ בשאר ימות השנה אם לא ניסך בחג א"כ יכול לנסך למחר וא"כ חייב עליו משום חוץ. ואיפשר דאפילו אם ניסך כיון דאם לא ניסך היה יכול לנסך למחר וכמו דבעי לה בירושלמי ר"ל מר' יוחנן לא ניסך היום מהו שינסך למחר. ואף דהשיב לו ר' יוחנן לא ניסך היום לא ינסך למחר משום דעבר יום עבר קרבנו היינו משום דר' יוחנן לטעמי' דס"ל דניסוך המים הוא הלמ"מ. וע"כ אומר לא ניסך היום לא ינסך למחר על שם עבר יומו עבר קרבנו ודו"ק:

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא מע"ש חבית של זהב שאינה מקודשת כו' למה לי שאינה מקודשת ואפי' מקודשת לא כן כו' מה המזבח אינו מקדש אלא בדעת אף הכלים לא יקדשו אלא בדעת חזקי' אמר שלא יהא אומרים ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה דבית ר' ינאי אמרין שלא יהו אומרין ראינו מי החג נפסלין בלינה. ר"י אמר מפני מראית העין ולא ידעין אין כהדא דחזקי' אין כהדא דר' ינאי דברי הכל. והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה בהא דקאמר אין כר' ינאי דברי הכל והגיהו בירושלמי אין כדברי הכל פי' שחוששין לדברי שניהם שלא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאן ושלא יאמרו לדעת נתקדש כמו דאמרי' בסוכ' (ד' מ"ט):

והנה בספרי נועם ירושלמי (פ"ז דדמאי) כתבתי שם שהוא דחוק דכיון דחוושש שלא ראינו מי החג נפסלין בלינה דהיינו שיאמרו לדעת מלאן. א"כ מה צריך לומר שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאן:

וכתבתי שם דע"כ נראה לי דגרסינן איפכא חזקיה אמר שלא יאמרו מי החג נפסלים בלינה (והוא כמו דאיתא בש"ס דילן בסוכה (דף מ"ט) חזקיה אמר כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת וגזירה שמא יאמרו לדעת נתקדש) דבית ר' ינאי אמרין שלא יאמרו ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה. והנה להתירוץ של חזקיה כמו שהגהתי שלא יהיו אומרים ראינו מי החג נפסלין בלינה דהיינו שיאמרו לדעת מלאן. עכ"ז מוכרחין אנו לתרץ שזהו אי אמרינן דאין שיעור למים וכמו שפירש"י דאי יש שיעור למים א"כ לא הוי מקודשים אבל לדבית ר' ינאי דמתרצים שלא יהיו אומרים ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלים בלינה. א"כ מתורץ אפי' אי אמרינן דיש שיעור למים כיון שהחשש הוא שלא יאמרו ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה. והנה אמרינן לעיל בירושלמי אית תניי תני יש להם שיעור ואית תניי תני אין להם שיעור וא"כ פליגי בזה תנאי וא"כ תירוץ של חזקיה לא אתי ככ"ע דלמ"ד יש להם שיעור לא אתי דא"כ תיקשי ליתי יותר מכשיעור שלשת לוגין ולא יתקדשו. אבל לדבית ר' ינאי דמתרצים שלא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאן אתי אפי' כמ"ד יש שיעור למים:

וע"ז אומר הירושלמי ר"י אומר מפני מראית העין ולא ידעין אין כהדא דחזקיה אין כהדא דר' ינאי דברי הכל פי' דר' יוחנן שתירץ דחשש למראית העין ולא ידעין אם זהו כחזקיה דהיינו שלא יאמרו לדעת מלאן. וא"כ אתי דוקא כמ"ד אין שיעור למים ואם כהדא דבית ר' ינאי דהיינו שלא יהיו אומרים לקידוש ידים ורגלים מלאן. וא"כ אתי ככ"ע אפי' למ"ד דיש שיעור למים וע"ז אמר ר' יוחנן אמר מפני מראית העין ולא ידעין אין כהדא דחזקיה אין כהדא דר' ינאי דברי הכל (פי' דאם הטעם כר' ינאי אתי כד"ה אפי' למ"ד יש שיעור למים) ודו"ק:

אך עכ"ז היינו דוקא אי אמרינן דהירושלמי ס"ל דאי אמרינן יש שיעור למים ע"כ אם יש בכלי יותר אין הכלי מקדש אבל לפי מה שביארתי תחילה בשיטת הירושלמי דהכלי מקדש הג' לוגין אך שאינו מבורר היכן הם. והכי משמע מהירושלמי דפריך למה לי שאינה מקודשת ואפי' מקודשת לא כן אמר ר' אחא כו' אף הכלי לא יקדשו אלא בדעת וא"כ עיקר הקושיא הוא שלא יכוין לקדש ולא שיביאו יותר משלשה לוגין]:

ע"כ נראה לי שיהיה הגירסא כמו דאיתא בירושלמי חזקי' אמר שלא יהו אומרים ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה דבית ר' ינאי אמרין שלא יהו אומרים

ראינו מי החג נפסלין בלינה (פי' שלא יאמרו שלדעת מלאן). ר' יוחנן אמר מפני מראית העין ולא ידעין אין כהדא דחזקיה אילכהדא דר' ינאי דברי הכל. (פי' דאם סובר כחזקי' דהטע' שלא יאמרו ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלים בלינה וא"כ לא אתי כד"ה ויהי' תלוי בפלוגתא דאיתא בירושלמי (פ"ב דיומא ה"א) חילפא אמר כשם שאין הלינה פוסלת בידים כך אין הלינה פוסלת בכיור מתניתא פליגא על ר' חילפא קידש ידיו ורגליו ביום א"צ לקדש בלילה צריך לקדש ביום דברי רבי ר"א בר"ש אומרים אפילו עוסק בעבודה כל ג' ימים אינו צריך לקדש ידיו ורגליו שאין הלינה פוסלת בידים הא בכיור פוסלת תלמידי דר' יוחנן בשם חילפא הכיני קידש ידיו ורגליו כו' שאין הלינה פוסלת בידים הא בכיור פוסלת וכן אמרינן בזבחים (ד' כ') אמר ר' יוחנן בעי אילפא לדברי האומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מי כיור מהו פוסלת מי אמרינן הני למאי לקידוש ידים ורגלים קידוש ידים ורגלים גופיה לא פסול בהו לינה או דילמא כיון דקדיש להו בכלי שרת מפסלי כי אתא רבין אמר ר' ירמיה אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן הדר פשיט אילפא כמחלוקת כו' כך מחלוקת בזו כו' וא"כ לדברי ר' יוחנן לדברי אילפא תלוי בפלוגתא דרבי ור"א בר' שמעון דלרבי פסול בלינה ולר"א בר' שמעון כיון דאין לינה פוסלת בידים כך אין לינה פוסלת בכיור העומד לקידוש ידים ורגלים וע"ז אומר דחזקיה אמר שלא יהיו אומרים ראינו מים שנתקדשו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה. דבית ר' ינאי אמרין שלא יהיו אומרים ראינו מי החג נפסלין בלינה ר"י אמר מפני מראית העין ולא ידעין אין כהדא דחזקיה (פי' שלא יהיו אומרים ראינו מים שנתקדשו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה. וא"כ זהו אליבא דרבי אבל לראב"ש לדברי אילפא באמת אין לינה פוסלת אם נתמלאו לקידוש ידים ורגלים). וע"ז אומר אין כהדא דר' ינאי דברי הכל. דלבית ר' ינאי דאמרין שלא יהיו אומרים ראינו מי החג שנפסלים בלינה (פי' דלפי טעם זה אתי ככ"ע ולא תלי בפלוגתא דרבי וראב"ש):

ובזה יתבאר הא דאמרינן שם ר' פדת בשם ר' הושעיא מי סוטה נפסלין בלינה. ר' אחא בשם ר' אבינא כל שאין ממנו למזבח אין הלינה פוסלת בו (וכתב הק"ע כתב הרמב"ם (פ"ד מה' סוטה ה' י"ב) מי סוטה שלנו נפסלין בלינה וכתב הכ"מ ירושלמי (פ"ד דסוכה) א"ר פדת כו' ופסק כר' יוחנן דהוא מארי דגמ' טפי וקשה מאי דוחקיה דמרן בכ"מ הא קיי"ן מים קדושים היינו שכבר נתקדשו בכלי והיינו שמביא מים מן הכיור וכדאיתא בספרי וכמו שכתב הרמב"ם שם בפ"ג וכיון שכבר נתקדשו בכלי ודאי דמיפסלי בלינה דהא תנן במנחות פ' שתי הלחם לה"פ ושתי הלחם לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ומפורש התם בש"ס דלכך היה מעשיהם בחול דלא ליפסלו בלינה ואילו היו נעשים

בכלי שרת היו נפסלין בלינה אע"ג דשתי הלחם ולחם הפנים אין מהם למזבח אפ"ה נפסלין בלינה וכן יש להוכיח ממי הכיור עצמ' שנפסלין בלינה אם הם מלמעלן אע"ג כאין מהם למזבח וצ"ע עכ"ל).

והנה מה שהביא ראיה מן לחם הפנים ומשתי הלחם אין ראי' דלה"פ בזיכין מתירין להלחם וא"כ יש מהם למזבח וכן שתי הלחם כבשים הוא דמתירן וא"כ מצותן שיהי' מהם למזבח. אך שהיה לו להקשות מהא דאמרינן במנחות (ד' מ"ו) שתי הלחם הבאות בפני עצמן יונפו והעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אמר רבה לעולם לאכילה אתיין כו' וא"כ מהני בהו עיבור צורה אע"ג דבאים בפני עצמם כו' אך כיון שאין ראיה זה מוכרחת כתב הכ"מ שמוכח מהירושלמי דמי סוטה נפסלין בלינה ומה שהביא ראיה מהא דמי כיור לפי מה שביארתי דהא דקאמר אין כהדא דר' ינאי דברי הכל א"כ פליגי בזה לאילפא רבי וראב"ש ולראב"ש אין לינה פוסלת בכיור כמו שאינה פוסלת בידים ולפי מה שביארתי ניחא שפיר הא דקאמר הכא בירושלמי ר' פדת בשם ר' הושעי' מי סוטה נפסלין בלינה ר' אחא בשם ר' אבינה כל שאין ממנו למזבח אין הלינה פוסלת בו והוא משום דתלוי בפלוגתא דרבי וראב"ש כיון דאין לינה פוסלת בידים כך אין לינה פוסלת בכיור. והכא נמי כיון שהוא לסוטה ואינו בא למזבח ע"כ אין נפסלין בלינה:

ועוד יש לפרש הא דאמר ולא ידעין אין כהדא דחזקי' אין הדא דר' ינאי דברי הכל והוא שהק"ע כתב על הא דאמר ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים פירש"י שנתמלאו לכה"ג כו' וקשה הא בימי החג אנו קיימין ומ"ש כה"ג משאר כהנים דכולהו מקדשי ידיהם ורגליהם מן הכיור וכ"ש לפי מה שכתבתי ביומא דלר"ש אפילו ביוה"כ לא הי' כה"ג מקדש קידוש הראשון מן הקיתון אלא מן הכיור כו' לכן נראה לי דלאו דווקא בכה"ג איירי אלא בשאר כהנים ובדיעבד אם קידש ידיו ורגליו בכלי שרת כשר וכמפורש בזבחים (ד' כ"ב) וברמב"ם (פ"ה מה' ביאת המקדש):

וע"כ נראה לי לפרש הא דקאמר ולא ידעין אין כהדא דחזקיה אין כהדא דר' ינאי דברי הכל והוא דלחזקי' שאומר שלא יהיו אומרים ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה ולכאורה איך יאמרו דהא הכהנים מקדשין ידיהם ורגליה' מן הכיור אך זה תלוי בפלוגתא דפליגי בירושלמי ביומא (פ"ד ה"ה) א"ר יונה חוץ מקידוש הראשון (פי' הא דתנן בכל יום כה"ג מקדש ידיו ורגליו מן הכיור והיום מן הקיתון של זהב הוא חוץ מקידוש הראשון דקידוש ראשון צריך לקדש מן הכיור): אר"י ואפילו מקידוש ראשון (פי' דאפי' מקידוש הראשון יכול לקדש מן הקיתון של זהב) מתניתא פליגא על דר' יונה כל הכלים שהיו במקדש ראוים לקידוש ידם ורגלים פתר לה חוץ מקידוש הראשון (פי'

אבל קידוש ראשון בעינן דוקא מן הכיור) מתניתא פליגא על דר' יוסי הכיור והקן מעכבין פתר לה מקומן מעכב

וע"ז אומ' ר"י אמר מפני מראי' העין ולא ידעין אין כהדא דחזקי' (פי' אם כחזקי' שאומר שלא יהיו אומרי' ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלים בלינה א"כ זה לא אתי רק למ"ד אפי' קידוש ראשון יכול כה"ג לקדש מן הקיתון של זהב וא"כ הוא הדין דשאר כהנים יכולים גם כן לקדש שלא מן הכיור אלא שתקנו קיתון של זהב משום כבודו דכה"ג וא"כ איפשר לומר שלא יהיו אומרים ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים מלאן. אבל לר' יונה דאמר דחוץ מקידוש הראשון. א"כ אי אפשר לומר שמלאן לקידוש ידים ורגלים דהא בקידוש הראשון בעינן דווקא שיקדשו מן הכיור א"כ לא אתי כך"ע וע"ז אומר אין כהדא דר' ינאי דברי הכל דאם כר ינאי דאמר שלא יאמרו ראינו מי החג נפסלין בלינה שיאמרו שלדעת מלאן א"כ אתי כך"ע והוא משום דלחזקי' לא אתי כדברי הכל כמו שביארתי ודו"ק:

קטע ג

שם הוון בעיי מימר עבר והביא כשר (פי' הא דתנן שהמים והיין המגולין פסולין מע"ג המזבח והוון בעיי מימר שאם עבר והביא כשר) תנא ר' יהושע דרומיא קומי ר' יונה שהמים והיין המגולים פסולים מע"ג המזבח מאי טעמא אמר קרא ושה אחד מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל מן המותר לישראל. עד כדון מים יין אמר ר' שובתיי המשמח אלהים ואנשים והנה הירושלמי הזה הוא תמוה דמה נ"מ בין מים ליין והפ"מ פי' דסתם משקה היינו מים והוא דוחק ובפסחים (דף מ"ח) ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מביאין נסכים מן הטבל וא"כ הא דממשקה ישראל הוא לענין יין והק"ע פירש עד כדון מים הוא דאסור מקרא דמשקה ישראל אבל יין מ"ט הא איפשר למיעברי במסננת והארס של נחש צף למעלה כו' כדתנן (פ"ח) משמרת של יין אין בו משום גילוי וממתניתין משמע דווקא יין מפני שמשמחת אבל לא מים כו' ואין זה דקדוק ממתניתין דדוקא יין מהני משמרת אך איפשר לומר דהטעם כמו דאיתא בירושלמי שם הוו בעי מימר המעזיבה של מים והמידק של יין דאמר ר' יונה בשם ר' אימי נקב שאינו מוציא מים מוציא יין. וא"כ אפשר דבמים לא מהני מסננת משום דהנקבים גדולים קצת וא"כ גם הארס יכול לעבור משא"כ ביין שהנקבי' קטנים מאוד וכמו דאמר נקב שאינו מוציא מים מוציא יין אם כן מהני משמרת אך זה אינו מוכרח כמה דאמר שם ואפילו תימר חילופין:

ע"כ נראה לי דקאי אהא דאמר תחילה הוון בעיי מימר עבר והביא כשר תנא ר' יהושע דרומי' קומי ר' יונה שהמים והיין המגולים פסולים מעל גבי המזבח ואמאי בעי למימר

דאם עבר והביא כשר ובפשיטות אפשר לומר דכיון דאפשר לסנן במסננת רק משום הקריבהו נא לפחתך ע"כ בדיעבד כשר ותנא לי' שפסול משום משקה ישראל ואפי' בדיעבד:

עוד נראה לי דבעי למימר דאם עבר והביא כשר והוא משום שאם עלה לא ירד ולדברי ר"ג בזבחים (דף פ"ג) אף בדם ובנסכים נמי ובכריתות (דף כ"ג) אמרינן אמרי במערבא קסבר ר' יוסי כלי שרת מקדשין את הפסול בתחל' ליקרב וכן פסק הרמב"ם (פ"ג מה' פסולי המוקדשין) וכמו שהאריך שם הכ"מ והנה התוס' בזבחים (דף פ"ז) בד"ה כלי שרת מהו שיקדשו את הפסולין ואמרינן שם לכתחילה ליקרב קא מיבעי' לי' והאריכו התו' בזה ע"ש:

ולי נראה דהא דאמרי' כלי שרת מהו שיקדשו את הפסולין ליקרב הוא אם כיוצא בו מצינו במקום אחר שכשר וכמו דאיתא בזבחים (דף פ"ד) מפני מה אמרו לן בדם כשר ופירש"י שאם עלה לא ירד) שהרי לן כשר באימורין לן באימורים כשר שהרי לן כשר בבשר (ופי' רש"י כגון בשר שלמים הנאכלין לשני ימים) יוצא שהיוצא כשר בבמה:

וע"כ ניחא דהא דאמרינן בכריתות (דף כ"ג) אמרי במערב קסבר ר' יוסי כלי שרת מקדשין את הפסין בתחלה ליקרב. והקשו התוס' וא"ת דבזבחים ודף פ"ו) בעי ר"ש בן לקיש מר' יוחנן כלי שרת מהו שיקדשו לכתחלה ופשט לי' אין מקדשין ונימא דלא כר' יוסי ויש לומר דבעלמא בשאר פסולין אית לי' אין מקדשין. והכא שאני דאין זה פסול שהי' תחלתו קרבן ובא על נקיפת לב כו':

ולי נראה שהטעם משום דמצינו כיוצא בזה כשר בבשר דהא תנן בכריתות (ד' כ"ג) נזרק הדם והבשר קיים יאכל ר' יוסי אומר אפי' הדם בכוס יזרוק והבשר יאכל וא"כ בבשר אעפ"י שנודע לו שלא חטא אעפ"כ יאכל (וכמו שפירש רש"י שהרי גמר כל הכפרה וה"ל אשם תלוי כשר שהרי על ספק בא מתחילה וכיפר הספק והלך) וא"כ כיון דבבשר כשר אעפ"י שנודע לו קודם אכילה ע"כ אמר ר' יוסי אפילו הדם בכוס יזרק והבשר יאכל ואמרי במערבא קסבר ר' יוסי כלי שרת מקדשין את הפסול בתחילה ליקרב ודוקא בכה"ג מתוך שהבשר מותר לאחר זריקה אפי' נודע לו שלא חטא ע"כ אמרינן שכלי שרת מקדשין את הפסול בתחלה ליקרב וכמו דאיתא בזבחים (דף פ"ד) מפני מה אמרו לן בדם כשר (ופרש"י שאם עלה לא ירד שהרי לן כשר בבשר כו' ואע"ג דאמרינן שם על הא דיוצא כשר שהיוצא כשר בבמה דנין דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו תנא אזאת תורת העולה סמיך אעפ"כ הוי הטעם דדוקא בכה"ג אמרינן אם עלו לא ירדו וע"כ אמרי במערבא קסבר ר' יוסי כלי שרת מקדשין את הפסול בתחילה ליקרב:

[**ובזה** יתבאר הירושלמי (פ"ד דיומא ה"ג) חתה והקטיר ונשפך הדם יביא פר אחר ויכנס בדמיו עד שלא הקטיר נשפך הדס חתי' פסולה היא והא צריך לחתות בתחילה כו' והנה במסכת יומא הארכתי בזה שהטעם דאם נשפך הדם אח"כ יביא פר אחר ונכנס בדמו אע"ג דקטורת שחפנה קודם שחיטתו של פר לא עשה ולא כלום וכמו דאיתא ביומא (דף ס) ופריך עלה מהא דתנן אם עד שלא גמר מתנות שבפנים נשפך הדם יביא דם אחר ויחזור ויזה עליו בתחילה מבפנים ואם איתא יחזור ויחפון מיבעי' לי' ומשני בקטורת לא קמיירי וביארתי שם שהטעם של הירושלמי הוא לטעמי' כמו דאמרי במערבא בכריתות (דף כ"ג) כלי שרת מקדשין את הפסול בתחלה ליקרב אך לא בכל מקום אמרינן דכלי שרת מקדשין את הפסול בתחלה ליקרב וביארתי שם באופן שחילקו התוס' בכריתות ודף כ"ג) (ובמ"א יתבאר עוד בזה):

אך לפי מה שביארתי כעת ניח' שפיר והוא דהא דכלי שרת מקדש את הפסול בתחילה ליקרב אינו רק אם מצינו כה"ג שכשר במ"א וכמו דאיתא בזבחים מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי כשר באימורין יוצא כשר שכשר בבמה וא"כ קטורת שחפנה קודם שחיט' של פר כלי שרת מקדשין את הפסול בתחילה ליקרב דהא מצינו דכה"ג כשר במקום אחר דהיינו במתנות שבהיכל וכמו הקשו בתו"י ביומא אהא דמשני בקטורת לא קא מיירי וא"ת מ"מ תיקשי מדקתני סיפא וכן בהיכל וכן במזבח כו' יש לומר כיון שעשה מתנות שבפנים נעשית השחיטה כהלכתה ונעשית החפינה בטוב לאחר שחיטה ושחיטה אחרונה אינו אלא לסיים ההזאות כו' עיי"ש. וע"כ כיון שכה"ג כשר במתנות שבהיכל ע"כ כלי שרת מקדשין את הפסול בתחילה ליקרב]:

ובזה יתבאר הירושלמי דהכא הוו בעיי מימר עבר והביא כשר תנא ר' יהושע דרומי' קומי ר' יונה שהיין והמים המגולים פסולים מע"ג המזבח מ"ט ושה אחד מן הצאן כו' ממשקה ישראל מן המותר לישראל ולא אמרינן שאם עבר והביא שיהא הכלי שרת מקדשין את הפסול מתחילה ליקרב וע"ז אמר לו עד כדון לא אמרינן דכלי שרת מקדשין את הפסול בתחילה ליקרב משום דלא מצינו כה"ג כשר במקום אחר ואף דקתני שפסולין מעל גבי המזבח משמע דבבמה כשר וכמו דאיתא בזבחים (ד' ק"ט) מזבח פתח אוהל מועד ואין מזבח בבמה כו' קרן וכבש וריבוע ויסוד מעכבין בבמה גדולה ואין מעכבין בבמה קטנה וא"כ בבמה כשר אך בבמה ליכא ניסוך המים כלל וכמו דאיתא בזבחים (ד' קי"א) רבינא אמר בלמדין ניסוך המים ודכ"ע קרבו נסכים כו' ומיהו בניסוך היין אשכחן בניסוך המים כו' ופרש"י לא אשכחן דהא חובת ציבור הן ולא קרבו אלא בבמת ציבור ובכלי שרת וא"כ ליכא ניסוך המים בבמה קטנה וע"ז אומר עד כדון מים (דבמים לא מצינו כה"ג

כשר בבמה ע"כ אין כלי שרת מקדשין ליקרב) יין (פי' יין דמצינו בבמת יחיד דתנן היין והמים פסולי' מע"ג המזבח ולא בבמה וכיון שכשר בבמה א"כ אם עבר והביא כשר דקדשינהו הכלי שרת). ע"ז אומר א"ר שובתיי המשמח אלהים ואנשים וכמו דאיתא בערכין (ד' י"א) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מניין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר ותאמר להם הגפן כו' המשמח אלהים כו' מכאן שאין אומרי' שירה אלא על היין ושמחה אינו שייך ביין שנתגלה. ואף דמצינו שכשר בבמה אך מ"מ אין אומרים שירה משום שאינו משמח אנשים ובבמת יחיד ליכא שירה וכמו דאיתא בערכין (דף י"א) בעי ר' אבין עולת נדבת ציבור טעונה שירה או אינה טעונה שירה ומסיק דדווקא על עולת חובה אומרים שירה אבל לא על עולת נדבה וחובה לא קרב בבמת יחיד וא"כ אין אומרים שירה בבמה אבל במזבח שאומרים שירה ע"כ בעינן שיהא משמח אלהים ואנשים וע"כ פסול מגולה משום דלא מצינו כה"ג בבמת יחיד שיאמרו שירה וע"כ אפי' אם עבר והביא פסול:

והנה בירושלמי פ"ב דסנהדרין (ה"ה) בר קפרא אמר חג היה וניסוך המים והיתר במה היה מאן דמר וינסך מסייע לבר קפרא כו' במ"א יתבאר בזה: